

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii“
la
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XXI.

Blaj, 6 Ianuarie 1911.

Numărul 1.

La începutul anului.

Înrăm cu ajutorul lui Dumnezeu în anul al XXI-lea al existenței. Reprivind preste viața trecută, ridicăm sus fruntea fără sfială și cu curaj facem un pas înainte. Nu ne rușinăm de trecutele fapte și îndrăsneți și plini de nădejdi privim în viitor.

Precum înființarea „Unirii“ a fost o necesitate imperioasă, reclamată de împrejurările timpului de atunci, tot o trebuință netăgăduită e și ființa ei pe mai departe.

La 1890 când biserica noastră unită eră terfelită de toată lumea și când nu se află nici un ziar, care să îi ieie apărarea, s'au aflat în Blaj patru bărbați și îndrăsneți și conștii de puterea inteligenței lor, cari au pus bazele foii „Unirea.“ Și au făcut-o aceasta în mijlocul îngrijorării generale și contra tuturor prejudiciilor de atunci.

Și cu încetul oamenii s'au dat cu ea și ceice priveau timizi la noua foaie politică și bisericească ce apare în Blaj, au început a se încălzi și a o îmbrățișa cu căldură.

A venit apoi anul nespus de dureros în viața Blajului, moartea fericitului Vancea, marele Mecenat al Bisericii unite și cel mai potrivit om al vremii, care cu mână tare și cu braț înalt conducea spre țeluri mărețe destinele Arhidiecezei și a întregii Provincii. Ca un stol de corbi flămânzi ori ca o haită de lupi s'au ridicat dușmanii contra Bisericii românești unite, crezând, că turma rămasă fără păstor, se va împrăști la cea dintâi vorbă de oară.

Dar s'au înșelat!

Atăcătorii au fost constrânși să părăsescă câmpul de luptă zdrobiți, părăsind totul, numai să poată scăpa cu viața. Și aniversarul de 200 ani dela mărețul act al sfintei Uniri cu Roma, a aflat Biserica noastră respectată și puternică.

Și toate încercările pornite din alte părți, ca să strice unitatea și să pornescă descompunerea clădirei puternic încheiate, prin introducerea liturgiei maghiare la o samă de credincioși de ai Bisericii noastre, au trebuit să se lovească mai întâi de vighitoarea neadormită, care a fost foia noastră. Și tot ei a fost a se mulțumi nesuccesul guvernului de a umili pe preoți sub autoritatea solgăbiraelor, făcându-i pe acestia dătători de conduită asupra preoților. La alarma dată de foia noastră s'a alăturat toată preoțimea, ușurând nespus de mult situația grea a Ilustrilor nostri Arhieri.

Acum când începem a treia decadă a vieții noastre ne conducem de aceleaș principii înalte: Biserica și Neamul. Vom lupta din toate puterile pentruca Biserica noastră să fie împărțită și pe viitor de aceeaș considerație și respect, de care vrednicește în urma situații sale și a menirii sfinte în mijlocul poporului românesc. Mână în mână, cu înălțarea bisericii se va ridica și poporul nostru, care născut din puterea și strălucirea vechei Roma, e renăcut prin Biserica noastră spre o viață trainică și glorioasă.

Aceste două ideale încălzesc și acum inimile noastre, a celor grupați în jurul „Unirii,“ — și îmbrățați la luptă prin venirea sub steagul nostru a unor elemente din cele mai bune, ce avem, suntem siguri de succesele ce vom realiza și în venitor. Și avem firma convicție, că numai prin „Unirea“ să va putea înjgheba gândul măreț al consfătuirii dela Orade, de a înființa cu ajutorul credincioșilor Bisericii noastre o reuniune pentru răspândirea unei literaturi bisericești sănătoase, care se adune și mai strâns poporul sub steagul Celui ce se naște în smerenie.

În numele Lui pornim deci azi din nou înainte, neuitându-ne la petrele ce ne fac picioarele să sânge-

reze și la ramurile spinoase ce ne stau în cale. Predicând pace și bunăînțelegere, ne apropiem tot mai mult de idealul creștinismului, a cărui soare strălucitor se ivește azi în peștera din Betlehem, înălțându-se prin virtutea și puterea sa morală până la culmi neajunse de oameni, Și cu noi va fi Dumnezeu!

Consfătuirea dela Oradea-mare.

— raport special. —

Îngrijorați de boalele sufletesti, cari ca și o molimă primejdioasă amenință pe credincioșii Bisericii noastre, și spre a pre-întimpina răul încă în germene, până nu se desvoaltă și e prea târziu, — Ilustrul Corp al Arhierilor nostri s'au ocupat în mai multe rânduri de aflarea unui mijloc mai ducător la scop și mai potrivit. În sfârșit au concretizat întreaga afacerea aceasta Prea Sfințitului Episcop *Demetriu* al Orăzii mari, care prin vastele sale cunoștințe, prin cultura sa înaltă și prin bogata-i experiență, eră oarecum designat pentru fericita rezolvire a chestiunii. Preasfinții Sale s'a alăturat de vrednic și bun tovarăș Ilustritatea Sa Episcopul *Vasile* al Lugojului, neobositul intru a înălța vaza bisericii unite și a lucra din reputeri pentru propășirea ei. Având binecuvântarea Escelenții Sale Mitropolitului *Victor*, Ilustritatea Sa Episcopul Orăzii a invitat la reședința sa pe ziua de 25 Dec. pe delegații veneratelor Capitule, a institutelor de învățământ și alți bărbați, preoți și laici, din toată provincia mitropolitană, pe cari i-a aflat de potriviți, ca să ieie parte la această consfătuire. Obiectul discușiunii eră, studiarea modalităților și aflarea mijloacelor de lipsă spre a se putea da un avânt mai mare literaturii noastre bisericești, precum și lățirii mai eficace a publicațiilor, ținute în spiritul sfintei noastre biserici.

La consfătuirea aceasta, față de care interesul crește mereu, Ilustratea Sa Episcopul *Vasile* s'a prezentat în persoană, iar Escelența Mitropolitului prin canonicul Dr. *Vasile* *Suciu*, și Escelența Sa Episcopul *Ioan* al Gherlei prin Magnif. Dn. preposit *Ioan* *Georgiu*. Numărul celor ce au luat parte la șediute a fost de 63.

Cum mulți dintre cei invitați nu cunoșteau Oradea și cum afabilitatea și ospitalitatea Preasf. Episcop e proverbială, o parte însemnată au sosit Sâmbătă seara. Dumineca Biserica Catedrală a Orăzii eră plină de preoți

aleși din întreaga Provincie. Sf. Slujbă s'a celebrat sub pontificatul Ilustr. Sale Dr. Aug. Lauran, care deși bolnav, nu s'a putut reține de a nu lua parte și el la bucuria de obște, ce a trebuit să o simtă fiecare român, știind adunați în Orade Români din patru unghiuri. Predica a rostit-o Rsm. canonic Moise Nyeș cu cunoscutu-i talent oratoric, iar cântările, un chor de clerici și pedagogi, cari au executat întreaga liturgia cu multă precizie și dulceață.

A făcut o plăcută impresie asupra tuturor curățenia Casei Domnului, frumoasele și prețioasele odăjdii și buna rânduală, ce se vede în toate. Foarte frumos restaurată e și biserica parohială, un juvaer, apoi Internatul Leopoldin, pus sub conducerea Rsm. Dr. Florian Stan, apoi preparandia ș. a. Pagubă, că timpul neplăcut a împedecat vizitarea și altor așezăminte. Mai strălucitor însă decât toate e mărețul palat episcopesc, care e locuință vrednică de un episcop și o podoabă neprețuită. Sub ochii de artist a înaltului său stăpân se împodobește mereu și devine tot mai strălucitor, fiind admirat de toți străinii, cărora le impune.

O mică indiscrețiune: În salonul cel mare pe o măsuță e Albumul ornamentic, iar în alt colț un grup de portrete de ale Arhiducei Salvator și familia Sa, provăzute cu subscrierile proprii. Când Arhiducele a vizitat câteva orașe în care staționează armata, a cercetat și Oradea și aci și pe Episcopul Radu, unde dând cu ochii de Albumul ornamentic, a rămas încântat de admirabilele cusături și țesături naționale. Ilustr. Sa și-a cerut voie să-i facă cadou câteva lucruri, și a comandat la Atelierul dela Sibiu și Orăștie mai multe costume dela Săliște, Murăș și airea. Arhiducele și întreaga-i familie a mulțumit în termeni foarte călduroși trimițând de amintire mai multe portrete de ale sale și a familiei.

Și după asta putem continua.

Luni dim. la 9 oare, s'a ținut prima ședință în sala bibliotecii. Ilustr. Sa Episcopul Radu deschizând ședința, pomenește că înainte cu 60 ani s'au adunat tot în Orade bărbații fruntași ai Provinciei noastre, cari au discutat modalitățile înființării Mitropoliei de Alba-Iulia și a celor două dieceze sufragane. Azi iar sunt adunați aci bărbați aleși din toate patru diecesele, chemați să discute cum ar putea lua literatura noastră bisericască un avânt mai mare. Dacă magisterul vreau să-l ieie încetul pe încetul cu totul din mâinile preoților, datorită avem să îngrijim altcum de mântuirea poporului, interesându-ne de hrana lui sufletească și lucrând ca literatura și cărțile scrise în spiritul poporului să fie pătrunse în acelaș timp și de spiritul creștinismului. S'a constatat de mult, că presa e o putere mare, datorită preoțimii este să grijească ca în mâinile credincioșilor să nu ajungă decât ziare și foi, cari nu vatămă sentimentele religioase și morale. Consfătuirii de azi îi revine să discute asupra mijloacelor potrivite și dovedite de mai practice pentru luminarea poporului. Salută pe cei prezenți și propune să se spezeze câte o telegramă Escelenții Sale Mitropolitului și Episcopului Gherlei.

La rândul său Episcopul Lugojului mulțumește Ilustr. Sale Episcopului, că a intrunit la sine atâtea bărbați aleși din cler. Arată marea importanță ce a avut Unirea cu Biserica Romei și datorită ce avem de

a face să se resimtă pretutindenea aceste rezultate reale. Mijlocul cel mai potrivit îl află în ziare și scrieri scrise în spirit creștinesc.

Și discuția odată începută, se continuă înainte într'un ton demn și înalt. La prânz se închiase discuția generală. După prânz Episcopul Hossu reasumând vorbirile de dinainte de prânz, se trece la desbaterea specială. Resultatul frumoaselor vorbiri a fost, că se simte necesitatea înființării unei reuniuni, a cărei țintă să fie publicarea de scrieri populare în spirit creștinesc, pentru ca astfel să se ridice nivelul moral al credincioșilor.

În decursul desbaterilor s'a acentuat adese, că „Unirea“ cu apariția ei săptămânală nu mai corespunde și foarte de multe ori s'a exprimat dorința, ca „Unirea“ să apară zilnic sau cel mult de trei ori la săptămână. Asupra acestei dorințe comitetul proprietar al foii noastre se va pronunța în scurtă vreme și sperăm, că nu peste mult timp vom putea vesti pe cetitorii nostri de apariția mai deasă a foii.

Tot cu prilejul acestei consfătuirii s'a vorbit de apariția revistei religioase, ce au să scoată de anul nou profesorii noștri de teologie; de îmbunătățirile ce au să se facă revistei „Păstorul sufletesc“ și de ediția populară a „Răvașului“.

La sfârșitul consfătuirii s'a cetit răspunsul sosit dela Esc. Sa Mitropolitul Victor de următorul cuprins:

Vă mulțumesc pentru simțemintele frățești și doresc ca peste sfatul adunat acolo să planeze binecuvântarea cerească

Victor Mihályi
Mitropolitul de Alba-Iulia.

Escelența Sa Episcopul Dr. Ioan Szabo, a răspuns următoarele:

Primiți Ilustritățile voastre împreună cu preaonoratii domni, întruniți la consfătuire pentru prețioasa atențiune mulțumita mea ferbinte, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrărilor consfătuirii

Ioan Szabo
Episcop.

Măria Sa Prepositul Ioan Georgiu mulțumește Ilustrității Sale Episcopului Radu pentru conducerea acestei consfătuirii, care înseamnă un pas înainte în viața bisericii noastre.

Marti s'au dus la locuințele lor toți cei prezenți, încălziti în suflet de dragostea și viul interes pe cari Ilustrii Episcopi ai Orăștiei și Lugojului îl poartă pentru prosperarea poporului și înălțarea situații sufletești a preoțimii.

Un lucru demn de urmat. Pe la începutul lunii acesteia s'a întâmplat pe hotarul comunei Nușfalău (comit. Bistrița—Năsăud) un lucru din cale afară trist.

Anume: Se împărțiseră chiar lemnele din pădurea comunală între oameni, iar oamenii voiau să plece cu săniile încărcate către casă — când deodată se auzi o pocnitură de pușcă și în momentul acela o nevastă tină răzu jos. Glonțul de pușcă îi străbătă printr'o ureche și eși prin cealaltă!...

Vina la aceasta o poartă păzitorul de pădure din comuna Nușfalău cu numele Flore Cotoc. Nu se știe apriat, între ce împrejurări i-s'a slobozit pușca, dar aceea e sigur, că numitul a mers în pădure cu capul plin de afurisitul de vinars. Nevasta, car a murit momentan, fu dusă acasă, iar groaza și consternarea din întreaga comuna pentru cazul acesta tragic se poate ușor închipui!

În ziua înmormântării, după-ce nevasta fu pusă în pământ, când veni rândul la ridicarea pausului, părintele local, Dl protopop Ioan Pop, luă într'o mână sf. cruce și într'alta o sticlă plină cu vinars și adresându-se către norodul adunat, zise următoarele cuvinte izvorâte din un adevărat zel pastoral și adevărată greață către beutura făcătoare de rele:

— Uitați-vă dragii mei creștini: Într'o mână țin crucea, pe carea se află cel restignit, Cel-ce și-a vărsat sângele scump pentru răscumpărarea neamului omenesc, iar în alta ține sticla, în care e beutura, carea a pricinuit alaltăeri vărsare de sânge.... Aceea, de azi încolo să nu mai aibă loc la ocaziuni de acestea, nici la sfeștăni sau la alte funcțiuni preoțești....

Și poporul întreg, impresionat foarte la îndemnul harnicului lor păstor sufletesc, au promis solemn, că din ziua aceea începând nu vor mai aduce vinars la prohoade și alte funcțiuni, iar tatăl nevastei împușcate (a cărei soț se află de prezent în America), a vărsat pe jos vinarsul, iar sticla a sfărmat-o în mii de bucăți. Totodată a pus în mâna Dnui Protopop suma de 20 cor., cu menirea, ca 10 cor., din acelea să fie ca un capital fundacional, din interesul căruia să se servească în tot anul o liturgie iar 10 să se deie în numele său la „Asociațiunea transilvană“.

Ce bine ar fi, decumva pe tot locul s'ar șterge beutura afurisită, carea cășunează atâtea rele în poporul nostru!...

Un preot.

CORESPONDINTE.

Sfințirea bisericii din Holod.

20 Dec.

În 18 l. s. s'a săvârșit actul binecuvântării nou ziditei biserici din Holod, prin delegatul Ilustrității Sale Dnui Episcop gr.-cat. de Oradea-Mare Magnificul și Reverendisimul Domn canonic Moise Nyeș. — Timpul frumos ca de primăvară, a ajutat mult măreția solemnității, drept-ce și poporul des de dimineață în număr extraordinar și îmbrăcat în haine de sărbătoare se grăbea spre noul Sion, ca să revadă și asculte cu drag pe „învățătorul credinții și tipul blândețelor“ Magnificul delegat, pe care din anii antecedenti încă și băiații îl cunoșteau, și despre a cărui sosire de mai înainte aveau deja cunoștință.

— După actul binecuvântării prescriș și încunjurarea bisericii de trei ori, aducându-se în procesiune S. Taină a Cuminecăturii din un departament a casei parohiali, unde sub durată edificării bisericii, în lipsa altui loc potrivit, s'a fost păstrat în mod cuvenit Preașfântul Sacrament, și așezat fiind în tabernacul, — s'a început Sfânta Liturghie cu o rară solemnitate celebrată. — La finea acesteia Magnificul delegat, în prevederea, că în alta zi Luni, ziua sfântului Niculae, hramul acestei biserici, mulți dintre credincioși vor fi mergând la târgul de țară în Tinca, — a început a cuvânta despre vrednicile Sfântului Niculae cu atâtea căldură și vervă oratorică, încât toți ascultătorii, până la unul, au rămas mișcați și cu propusul de a-se în îndreptă.

Magnificența Sa este unul dintre cei mai buni oratori bisericesti ce-i avem. Predarea naturală, stilul ușor și de toți priceput, asemănările luate din viața de toate zilele

a poporului, bunătaea inimii și dragostea ferbinte față de poporul de rând, revărsată pe fața-i surizândă cu care însoțește cuvântările Sale, face, că nicidecum să nu-i mai uite, cine numai a avut fericirea de a-l asculta. Efectul îmbucurător al acestei predici s'a putut observa imediat pe fețele ascultătorilor, de pe cari se reoglinda clocotirea, dospirea aluatului muiat în adâncimea sufletelor, — iar când după sfârșitul slujbei, plecând spre ale lor cu predilecție povesteau unul altuia conținutul celor auzite.

În alta zi a Sfântului Nicolae, săvârșindu-se S. Liturghie cu aceeași solemnitate Măria Sa a binevoit a predica iarăși cu același efect despre cercetarea bisericii, încălzind inimile și de astădată până la însuflețire.

Învăpăiat de dorul mântuirii sufletelor și a luminării poporului Magnificul delegat și-a fost propus, ca făcând un turneu prin district, pe sârbătoarea Concepției Sf. Ane va ajunge în frunțașă parohie Sâmbăciag ca să provadă cu hrană spirituală și credincioșii însușoși de dreptate deacolo, — timpul întors spre umezală însă l-a împedecat a-și împlini dorința ferbinte, și spre cea mai mare durere și pagubă sufletească a noastră a tuturor, a fost constrâns a se reîntoarce acasă.

Deie bunul Dumnezeu însă, ca cu alt prilej binevenit să-l putem revedea în deplină sănătate în mijlocul nostru, căci apariția D-Sale pretutindeni aduce bucurie, fericire și învioreare sufletească.

n.—p.

Scoală de meserii.

— un apel —

Alba-Iulia Decembrie 1910.

La preaveneratul Conzistoriu gr.-or. din Sibiu între fondurile arhiepiscopale se administrează și un mic fond „pentru înființarea școlii de meserii în opidul Câmpeni.

Scopul acestei școli este îmbunătățirea sortii locuitorilor munteni, cărora li-s-au detras toate acelea foloase în păduri și pășunatele din munți, cari în multe sute de ani li-a făcut posibil traiul în aceste regiuni neroditoare.

Din lipsa izvoarelor pentru traiul vieții pe mulți Munteni i-a silit a emigră, iar cei rămași, duc un trai plin de lipsuri și năcazuri.

În considerarea trecutului plin de fapte mărețe pentru neamul românesc, în considerare, cumcă Muntenii în veacul trecut nu numai că nu au dobândit nimic pentru îmbunătățirea sortii lor materiale, ci din contră și de folosințele avute până la 1848 au fost despoiați — pânăcând țărâni români foști iobagi din celelalte ținuturi ale Ardealului au devenit proprietari pe moșiile avute și azi ca oameni liberi pot duce o viață tihnită, — iarămunteanul ciobăraru trebuie să cutreiere țara dela un colț la celalalt pentru a putea să câștige pâinea pe sama copiilor săi — frații români din celelalte ținuturi a patriei sunt datorii a se interesa de starea poporațiunii din munții apuseni expuși la urmări ruinătoare pentru subsistență, neputând nici pe bani căpăta lemn de lucru și pășune pentru vite.

Un sistem întreg este pus la cale pentru a le amări zilele și ale îngreună traiul, deci ai ajutoră trebuie fără întârziere. Un mijloc de ajutorare este înființarea unei

școli de meserii în Centrul munților în opidul Câmpeni — comună curat românească cu reședința protopresbiteriatului, judecătore și pretură.

La un apel dat mai înainte cu mai mulți ani — numai puțini au răspuns datorinței, — care incumbe întregului popor român; deci aflu de timp, ca de nou să apelez atât la băneile românești, cât și la mecenajii și bărbații români cu situațiune materială mai bună, ca să binevoiască a contribui la fondul înființat, trimițând darurile la adresa prea veneratului Conzistoriu arhiepiscopale gr.-or. în Sibiu, care a binevoit a primi în administrația sa acest fond.

Rubin Pația,
advocat.

Cronici Bucureștene.

Ne preocupă mult situația politică și de aici și de dincolo. Amândouă partidele din opoziție vestesc plecarea guvernului liberal, unii îi pun chiar termen. Carpiștii își reclamă lor puterea, ca unui partid istoric, care a cârmuit țara în mai multe rânduri. Conservatorii democrați își reclamă lor puterea, căci la alegerile parțiale ale sesiunii ce e pe sfârșite, aproape în tot locul au reușit oameni de ai lor. Cine va fi încredințat cu acest lucru, nu se știe. Conservatorii spun că ei vor fi chemați la guvern încă înainte de alegeri, și ei vor conduce alegerile. Se spune, că înainte de Crăciun se va limpezi situația.

* * *

Ne interesează deaproape situația politică de peste munți. Au fost și aici unii cari au crezut în împăciuirea română-maghiară, dar acum și-au pierdut toate nădejile. Era și firesc. Guvernul unguresc n-a voit împăcare, ci umilire benevolă din partea noastră. Un semn evident e, că n-a tratat cu mandatarii națiunii nici pe baza unui punct de mănecare acceptat de națiunea română. În privința aceasta a făcut o adevărată lumină în sufletele intervieului, ce l-a acordat frunțașul conducător Dr. Iuliu Maniu corespondentului din Blaj al ziarului „Seara“ (București) În acest interviu se spune limpede și românește: „Nu noi și nu programul politic sunt piedeca împăcării, ci conducătorii de azi ai politicii maghiare, cari nu voiesc să renunțe la desnaționalizarea noastră.... Guvernul unguresc crede și azi, că poate să desconsidere drepturile firești ale unui popor de mai bine de trei milioane și nu se vede încă silit să recunoască imposibilitatea sistemului său politic“. Spune apoi Dl Maniu, la noi așa de mult apreciat, că dânsul n-a crezut nici când în reușita acțiunii Domnului Dr. Mihai.

* * *

Au multă importanță cuvintele Dlui Maniu referitor la premenirea partidului național și la purtarea „Tribunei“. Sperez, că e premenit comitetul și că e o greșală a face deosebiri de vârstă, mai ales când tinerii sunt în majoritate.

Atitudinea „Tribunei“ nu-l surprinde pe distinsul politician de loc. „Tribuna“, spune D-Sa, nu a putut produce niciodată sentimentul siguranței. Alături de cele mai frumoase articole apăreau în ea cele mai oportuniste și dubioase dibuiri politice. Atitudinea „Tribunei“ seamănă cu un „car tras de

cai buestri, în fugă nebună și iregulară, fără a vedea vizitiul și fără a ști dacă peste tot are cineva frânele în mână“ — Triste lucruri, cari nu contribuie la întărirea și înaintarea fraților noștri de sub stăpânirea ungurescă.

* * *

Timpul e splendid. Se apropie sărbătorile Crăciunului, când Bucureștii primesc o mulțime de oaspeți din Bulgaria și Turcia Mai ales de va fi timpul tot așa de frumos.

Delatiu.

Serată teatrală.

Serata teatrală de Duminică, (1 Ian. n. 1011) aranjată de școlile din Blaj, sub patronajul Reuniunii femeilor, a fost pentru publicul de aici o admirabilă surprindere. Atâta lume, câtă s'a adunat în sala spațioasă de gimnastică, de mult n-a mai văzut Blajul. Galeria era încărcat de copii, școlari, pentru cari serata a fost o distracție, de care sperăm, că își vor aduce aminte până la adânci bătrânețe. Chiar și antișambra era tixită. Om pe om se calcă, stând în ușile deschise, cu expunerea sănătății și aștepta pe nerăsuflăte acele ce se petreceau pe scena îndepărtată. Chiar și Exelența Sa a ținut să fie de față la serată, unde a fost primit de public cu vii aplauze.

Anunțată a fost o producțiune de Crăciun, ceea ce în realitate e de a-se traduce o producțiune teatrală, menită a reprezenta în forme dramatice nașterea Mântuitorului și împrejurările miraculoase, în cari s'a întâmplat. „Replata păcătoșului“, i-a fost titlul acestei piese teatrale în trei acte. Localizată cu considerare la împrejurările noastre, a interpretat viu și interesant toate acelea momente mai însemnate, de care textele evanghelice ne povestesc: Păstorii, apariția Ingerilor, vestea bună, Iosif, „scrierea“ populațiunii, cei trei crai de la Răsărit, Irod, ostașul roman, vameșul lacom, întoarcerea crailor pe alte căi, la urmă bucuria Ingerilor a oamenilor și rugăciunea lui Simion: „Acum slobozește Doamne“. Au fost totatătea momente înălțătoare, menite de a pregăti și preadispune mulțimea ascultătorilor pentru iminentele sărbători ale Crăciunului. Piesa a fost una din cele mai alese și acomodată și interpretată de unii elevi ai institutului pedagogic, deși deficiențele unei interpretări fidele și neescepționabile sunt ușor de înțeles, cu toate acestea diletanții s'au aclit atâta de minuț de rolurile lor, încât au fost cu furtunoase aplauze răsplățiți de publicul adunat. Foarte bine au fost: Ioan Pop ped. c. II. în rolul lui Simion, Felecan Oct. Grama I. în rolul păstorului și a strungarului Mult haz a produs Petrean Oct. în rolul vameșului lacom de bani. O apariție splendidă a fost Oltean Z. în rolul rabinului Hilel și Grama Petru în a ostașului roman. De asemenea și ceilalți și-au achitat bine rolurile lor: Dragoș I. ca Irod, Șuteu Al. — Iosif. Gaja Vasile, Pop Nicolae și Crișan Nicolae ca Valtazar, Melchior și Gașpar.

Punctul de forță a acestei serate au fost însă corul teologilor și tabloul Ingerilor. Nimic mai duios, mai înălțător ca colindele cântate de corul teologilor. Colindele au fost cântate parte între acte, parte după culise la apariția pe scenă a Ingerilor. În toate am remarcat timbrul acela de profun-

ziune, de înălțare, care așa de bine se asemăna cu glasul duios și tânguios al doinei. Și conducătorul corului dl *Ioan Bacău*, cl. c. IV ce dibaci pricepător s'a dovedit! Nu numai în conducere, dar și la compunerea programului. Și când la urmă a încheiat splendidul program cu „Colinda fetei“ de Vidu cu acorduri vesele, săltărețe și dulci a fost pentru publicul, ce stă în reverii, cu privirile pierdute, o adevărată recreare a sufletului. A fost programul întreg acoperit de cele mai desăvârșite aplauze.

Cred însă, că pînă la cel mai grandios al seratei l-a format tabloul îngerilor. Ingerii au apărut de două ori pe scenă, la sfârșitul actului I. când anunță păstorilor nașterea lui Mesia și la sfârșitul actului III. când spon omenimii vestea bună a Rescumpărării. Până ce au stat pe scenă, corul teologilor a cântat după culise „O minune...“ ce se aude ca o doină suspinatoare și înădușită. Ce să zic aici? Publicul stă ca înmărmurit și privea pierdut cu inima cu gândul în sferile aceste luminate de lumină roza. Și cum erau toți îngerii, îmbrăcați în haine albe cu părul respirat și undulator, cum priveau cu ochii sus cătră cer și țineau mâinile rugătoare și aripile în nemiscare au fost niște momente, de ni-se oprea resuflarea. Iar când la sfârșitul corului, a venit înainte pe scenă *Letiția Bunea* elevă cl. IV civ. și a declamat cu glas pătrunzător și tainic: „*Sculați frați, nu zăboviți...*“ și zise de încheiere „Amin Doamne slavă ție“ tremuram cu toții de emoție. Publicul de abea se putu trezi din reveria aceasta frumoasă apoi îndată se porni o furtună de aplauze cum de mult nu s'a mai auzit.

Scriu aci numele dsoarelor, cari au format tabloul îngerilor: *Letiția Bunea*, *Ana Slăvoacă*, *Victoria Pinciu* eleva cl. IV. civ. *Melania Urs*, cl. III. civ. *Tulia Fodor*, *Elena Câmpian*, *Eugenia Pop*, *Letiția Moldovan*, el. cl. II civ. *Clara Pop*, *Dora Fodor*, el. cl. II. *Gavriela Roșian*, *Malva Nistor* și *Lucia Radeș*, el. școala elem. Nu pot însă se retac, un secret, la care numai întâmplător am fost părtaș. Că în îmbrăcămintea îngerilor a fost atâta gust, că în apariția lor a fost atâta farmec, că tabloul a fost desăvârșit, trebuie să le ascriu aceste dsoarei profesoare *Rozica Căpușan*, care atâta a obosit, ca școala civilă de fete să se achite splendid de rolul ei.

Preste tot a fost o idee din cele mai potrivite serata aceasta teatrală. Se poate zice, că a fost o sărbătoare a școlilor și fericită a fost ideea de a angaja la desăvârșirea acestei festivități tocmai școlile de specialitate — teologia, preparandia, școala civilă de fete. Vreau în alegerea aceasta a descoperi tendința, că ideea sămănată la Blaj să răsară la sate.

Și sămănătorii cine să fie alții
Preoții—învățătorii...

Coresp.

Noutăți.

Dorim sărbători fericite tuturor prietenilor, cetitorilor și colaboratorilor noștri.

Nou consilier intim. Majestatea Sa a binevoit a numi pe Escelența Sa Mitropolitul *Ioan Mețianu* consilier intim. — Felicitările noastre!

Din Arhidieceză. *Iuliu Nistor*, revizor la Esactoratul arhidiecezan și capelan în Blaj, a fost numit paroh și protopop în Oșorhei. Noul protopop e în vîrstă de 51 ani. Hirotonit ca preot la 1886 funcționează 5 ani ca preot în Veza, fiind numit după aceea revizor la Esactoratul arhidiecezan. Dela 1894 a împlinit și oficiul de capelan al Blajului. — Dorim noului protopop celea mai desăvârșite succese în greul oficiu, ce i-s'a încredințat din partea Preav. Consistor. — Cu ziua de 11 Ian. n. se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățător în Măgărei (tr. Mediaș), Ciurmăna (tr. Almaș), Vad. (vic. Făgăraș) și de cantor-învățător în Fizeș (tr. Dârgea).

Exerciții spirituale. În zilele acestea s'au ținut în Seminarul nostru teologic obișnuitele exerciții spirituale înainte de Sărbătorile Nașterii Domnului. S'au început Miercuri în 28 Dec. și s'au continuat până Duminică în 1 Ian. 1911. La rugarea părintelui *Roșianu*, a venit anume să le conducă Preacuvioșia Sa ieromonahul *Leon Man*, care a trecut de curând dela mănăstirea „*Maria Pcos*“, din dieceza ruteană a Muncaciului, cu învoirea Romei, în dieceza Lugojului, ca să se facă începutul reinvierii *Prislopului*, mănăstirea noastră istorică de lângă Hațeg. Părintele *Man* a fost un sămănător harnic în aceste zile, un propovăduitor cald al cuvântului dumnezeesc. Clericii sunt multămitori părintelui *Roșianu*, pentru că le-a gătit așa de frumoasă sărbătura acestor deprinderi sufletești. Dea Dumnezeu. ca roadele să fie potrivite chipului nou, viu și cald, cum s'a sămănat cuvântul lui Dumnezeu într'ânsele! Încheiind aceste șire ne vine în minte, că ce bine ar acei mulți părinți sufletești dela sate mai ales, cari ar urmă pilda pîn. spiritual al Seminarului și nu ar pregeta să cheme preoți stăini, în bisericile lor, cel puțin la ani de zile, aranjând misiuni *poporale*, cum se face, adevărat, în unele părți, dar numai în unele! — căci noutatea persoanei aduce înviere, premenire, și cu astfel de prilejuri sufletele se câștigă mai ușor pentru adevărata viață creștinească. Să nu ne temem de motive naive, ca de pildă, că am pierde în ochii credincioșilor, pe cari i-a captivat oratorul străin! Iată, Blajul de data asta și datina din bisericile apusului, pilduiesc altfel!

„Românul“. De 1 Ianuar. v. va apare la Arad sub dirigiarea politică a dlui *Vasile Goldiș* un ziar al partidului național român, sub numele „*Românul*“. Ziarul va apare de regulă pe 8—16 pagini și va costa pe an 28 cor. Numărul de Sămbătă va fi *poporal* și se va putea abonă separat cu 5 cor.

Congrua. Pe când scriem aceste șire, preoțimea noastră primește bucuria de Ss. sărbători, că a sosit congrua pe semestrul al doilea din anul acesta. Suma asignată de dl Ministru e de 273.922'66 cor.

Curs de cantori. La 13 Faur n. se va deschide la Blaj un curs de cantori de șase săptămâni pentru evaluarea acelor cantori, cari n'au încă diploma de cantori. Rugările sunt a se adresa Preaveneratului Consistor până la 20 Ian. n. Vor fi admiși tinerii, cari au plinit cel puțin 18 ani, sunt deplin sănătoși și au auz muzical și glas limpede. Taxa de instrucție 20 coroane, de examen 10 coroane.

Un jubileu. La Ianuarie 1 n. s'au împlinit 25 ani decând dl *Parteniu Cosma* stă în fruntea institutului de credit „*Albina*“ din Sibiu. Avântul ce l'a luat acest institut în decursul acestui pătrar de veac, dezvoltarea sa la cel dintâiu institut din patrie sunt un titlu de glorie al actualului ei director. Direcția, comitetul de supraveghiere și funcționarii institutului au adus calde felicitări dlui *Cosma*. Din acest prilej Direcțiunea institutului „*Albina*“ a hotărât să propună proximei adunări generale, să creeze un fond cultural de Cor 40,000 care se poarte numele „*Parteniu Cosma*“. Ne asociem și noi la urările aduse directorului „*Albinei*“ dorindu-i viață îndelungată.

Promoție. Dl *Dr. Eugen Tătar*, fiul preotului nostru din Grebeniș, a depus cu bun succes cenzura de avocat la Oșorhei. — Felicitări!

De Crăciun. Direcția postelor din Cluj avertisează publicul, că de sf. Sărbători să fie cu toată grija la spedarea pachetelor. Să nu pună în pachete bani ori juvaere alătura cu alte lucruri și tot ce se spedează să fie pachetat în pânză s'au hârtie groasă. Pe adresă să se însemneze detaliat numele persoanei, locuința și posta ultimă, eventual strada cu numărul casei și comitatul.

Concert. Corul „*Societății meseriașilor din Blaj*“ dirigeat de dl *Nicodim Ganea* invită la Concertul urmat de dans, ce se va ține Duminică în 8 Ianuarie 1911 (a doua zi de Crăciun) în sala otelului „*Univers*“. Venitul curat e destinat „*Societății meseriașilor*“.

„Fortuna“. La redacția noastră e depusă o listă de subscripție de acțiuni la banca de asigurare românească „*Fortuna*“, ce e de a se înființa în Sibiu, cu un capital de 1 milione coroane. Importanța cea mare a asigurărilor au apreciat-o mult popoarele culte din apus. La noi însă foarte puțin s'a făcut în direcția aceasta. Asigurările contra focului au mai cucerit teren, asigurările pe viață însă într'un procent așa de neînsemnat așa cât sunt și azi foarte rari preoții și învățătorii, cari să se îngrijească de asigurarea un capital de bani pentru cazul morții. Să sperăm, că prin înființarea noului institut românesc se vor mai deșteptă și la noi oamenii și se vor convinge de netăgăduita importanță a asigurărilor. Noul institut se înființează cu un capital societar de un milion cor. împărțit în 5000 acții à 200 cor. La subscrierea fiecărei acțiuni e de a se solvi 10% din capital plus 5% taxă de fondare și organizare următoarele 20% vor avea să se plătească cel mult la 15 zile după adunarea de constituire, iar restul în rate de 10% și în rate cari nu pot fi mai scurte de o lună. Invităm pe toți cetitorii noștri la subscrierea de acții al cărui ultim termin e fixat pe ziua de 31 Marti n. 1911.

Necrolog. *Simeon Lupan*, preot gr.-cat. român de Sămoșteleac, a repausat în anul al 28-lea al etății, al 5-lea al fericitei sale căsătorii și al 4-lea al preoției, la 16 Dec. 1910, după grele suferințe, împărțit fiind cu Ss. Taine ale muribundilor.

Multămita unui baron rus. Baronul *Alexandru Hoyningen-Huene* consilier intim în St.-Petersburg, din deciziunea proprie a trimis farmacistului *Feller* din Stubica următoarea epistolă: „Primește cea mai adânc simțită a mea multămită pentru trimiterea întru adevăr miraculosului *Elsa-fluid* alui *Feller*. — Mi-a făcut foarte bine la picioare, înțepinirea și durerea a încetat, așa încât iar mă pot mișcă liber. Acum îmi curez gâtul cu *Elsafluidul*, și cu căldură voi recomanda acest medicament rușescuților mei și în cercurile medicali“. Veritabilul *Elsa-fluid* îl fabrică *Eugen V. Feller, Stubica Centrale Nr. 126*. (com. zăgráb și aici se poate comanda 12 sticle mici, 6 duble sau 2 speciale cu 5 Cor. — Mult bine se aude despre acest vechiu leac de casă și despre puterea lui vindecătoare multilaterală, care precum se vede și din epistola de mai sus are și în străinătate aderenți însuflețiți.

Atragem atențiunea On. Public de Dame asupra inseratului, celui mai elegant asortiment de modă pentru Dame, *Matei Weiner*, Budapest, *Andrássy-ut 3*. Acum înaintea luării inventarului *Matei Weiner* socotește uimitor de ieftin prețul diferitelor stufe de modă, mătăsuri, etc. Mărfurile se pot vedea în inserat. Cumpărătorilor serioși, la cerere cu plăcere le trimite colecțiune de mustre gratis și franco.

Partea literară.

Veniți o frații mei...!

Cununi din rouă vă-implețiți
Pe frunțile senine,
Veniți să mergem la Isus
Durerea să ne-aline

Din harul sufletului nost
Făcând mărgăritare,
S'aducem blândului Isus
Smerită închinare...

La ieslele din Vișlaim
Cântări de preamărire,
Acolo'n micul bordeiaș
E veșnica iubire...

... Cu trupul ostenit de drum,
Cu crucea grea în spate,
Venim la Tine s'odihnim
Din locuri depărtate...

Din ceata îngerilor blânzi
Spre noi o clipă cată,
Căci ți-am adus ce-avem mai scump
... Chiar inima curată...

Venit-am jalea să ne-alini
Și lacrimile multe,
S'avem și noi un suflet sfânt,
Durerea să ne-asculte...

Trimite-ne rugămu-te
O zi de sărbătoare,
În noaptea plângerilor de-azi,
O stea strălucitoare.

Uimiți cu toții să privim
La steaua ce răsare,
Și să-ntonăm durerilor
Un cântec de-ngropare...

Sanda Hojor.

Cătră mamele creștine.

După Crăciun, carele lasă în urma sa un răsădit armonios al cântecelor sale și o adiere de pace împrăștiată pretutindena, vine o serbătoare, pe carea numai pruncii vostri o pot prăznui, precum o ați prăznuit și voi în vrâsta, ce nu se mai poate re-intoarce, a nevinovăției voastre.

Este serbătorea pruncilor nevinovați, cari și-au spălat veșmântul lor alb în sângele mielului, și murind au mărturisit pe fiul Fecioarei.

Istoria mișcătoare, pe carea ni-o povestiau nouă, pruncilor, mamele noastre, povestiți-o acum voi, o mame, fiilor vostri și le ziceți:

„Voi sunteți frumoși, fiind nevinovați și dragălași cum erau ei; cununile cerești, cari încununau fruntea acelor prunci, se potrivesc și frunților voastre, o fiilor.“

Imbrățișați-i, mame, strângeți-i la sinul vostru, că nu este pe lume ceva ce să fie atât de vrednic de iubire ca nevinovăția acelor suflete, nu este lucru așa de dumnezeesc ca sfințenia nepătată a pruncilor vostri.

Poate în această zi spiritele pruncilor lui Israil răspândesc o rază din strălucirea lor pe fruntea fiilor vostri, și aceștia se

alipesc mai cu foc de sinul vostru, ca și când ar găci durerea voastră, pricinuită de teama: nu cumva să-i perdeți.

Dar de bună samă, o mame, nu vă năcăjește atâta și nu vă face să suspinați teama de pierderea lor materialicească, adecă a plecării lor de pe acest pământ, cât mai vărtos teama de pierderea nevinovăției sufletelor lor.

Voi, mame, știți, că anii trec și cursele preamult impresoră pe fiii vostri; voi o știți și tremurați, socotind la pățania altora.

Păziți această nevinovăție de suflarea ucigașă, de vântul ce sacă și pustiește: și această nevinovăție va fi scut virtuții voastre.

În aceste zile de mare praznic pentru toată lumea creștinească, voi, mame, trebuie să cugetați mai cu deadinsul la fiii vostri, și să vă îngrijiți de fericirea lor sufletească și vremelnică. Dar zic, să cugetați anume, ca de un lucru care taie viu în viitorul fiilor vostri. Iar învățătura voastră, povețele voastre, puterea voastră, o mame, o veți scoate din învățăturile Aceluia, a Cărui naștere după trup o prăznuim astăzi; învățături, pe cari le propovăduiește mereu locuitorul lui pe pământ, Papa Romei și prin dânsul Episcopii, parohii și toți cei, cari vorbesc poporului în numele lui Hristos de pe amvon și dela altar. Acesta este singurul călăuz, cu ajutorul căruia generațiile viitoare vor putea înainta cu securitate pe cărările grele ale adevăratei libertăți creștinești.

(Trad. din „La Vera Roma“.)

Dr. Oct. Domide.
canonic.

RUGĂCIUNE.

Amintește-ți, blândă Mamă,
Că-i din veci neausit,
Ca sărmanul, ce te cheamă,
Să rămână părăsit.

Deci mă 'ncred, Fecioară, 'n tine
Și alerg sub scutul tău:
Iată-un rob la tronul-ți vine,
Să-și depună jugul greu.

Ah, al vinei jug m'apasă
Și mă ține lăntuit,
Ca o stâncă mi-se lasă
Peste peptu-mi ostenit.

Și gemând sub lanțuri grele
Cătră tine strig mereu:
»Rupe lanțurile mele,
Mamă, frânge jugul meu!»

S'ale vieții negre valuri
Se izbesc de barca mea:
În sădar vâslesc spre maluri
Fără Tine, blândă Stea.

Ieși din nori, o Stea a mării,
Tu stăpână pest' Ocean:
Din prăpastia pierzării
Du-mă, du-mă spre liman.

Innsbruck.

Ioan Ferent.

ÎN AJUN.

Seara se varsă albă, cu lumini multe, cari sgribură par'că sus în adâncul înălțimilor, trimițând scilipiri limpezi, de diamant, în jos, în spre cuprinsurile încremenite sub învălișul de îngheț.

Alte lumini, de-un roșu mai aprins, țignesc pe rând, de jos, dela fiecare căsuță a satului, și-și revarsă dungile viorii peste ulițele troenite de belșugul zăpezii. Suluri albe, de fum, își des-tramă încet rotunzimea, înmlădiindu-se lin, pe deasupra mănunchiului de case, luând chipuri de bălauri uriași în întunerecul de jumătate.

Liniștea și-a adunat aripile largi deastădată și s'a adăpostit în codrii înghețați. Căci pe ulițele înguste se aud ropote scurte, în poleirea de lumină de pe la ferestre răsar chipuri îndrăznețe de vestitori: băețai șguliți sub greutatea căciulii croite dintr'un noatin — și, sfoasă, nesigură, unduind în ritm dulce prin aerul aspru, se pornește colinda de vestire a nașterii mărețe, ce s'a săvârșit undeva departe, aproape de curțile soarelui, într'o peșteră încălzită de aburul dobitoacelor.

Capete bucălaie, ale altor băeți, se alătură sfoase, din lăuntru, de fereastra înflorită de mâna meșteră a gerului, și ochi strălucitori de bucurie învăluie în lumina lor pe colindătorii de afară, chemându-i mai pe urmă la căldura prietinoasă a casei și la colacul proaspăt: răsplata vestirii de mult așteptate.

Și vestitorii sunt mulți, au cuprins satul tot, de pe la toate ferestrele răsună aceleași glasuri tremurate, cuvioase, cari se încheagă în o învălmășire ușoară de tonuri, răsbatând, ca o aburire de primăvară, în spre făcliile țintuite la picioarele Celui născut atunci, de mult, pe când glăsuiește cântarea sfântă.

* * *

... Alături de vatra caldă, în învăluirea căldurei binefăcătoare, încunjurat de frățiorii guralivi, sub ochii bucuroși ai părinților, vioși de sosirea fiului lor din străini, — stau și eu, amorf, cu sufletul plin de mulțămire dulce, și ascult. Imi uit pe câteva clipe de fința mea de domnișor purtat prin școli, nu-mi mai văd hainele nemțite, și icoane, frânturi, imi trec pe dinainte, mă mângăie; frânturi din vieța mea, de când eram încă neispitit de rătăcirea prin străini și pur

tam și eu, ca ori care din frățiorii de acum, o căciulă mare, cât o căldare, și o ținută sdravănă de pânură sură și o pereche de opinci, strașnice, de deabia le tăvăliam...

Ajunuri petrecute mi-se dapănă pe indelete, pe dinaintea ochilor, în sunetul domol al colindei, care-și tremură melodia înfrigurată, afară, sub fereastră.

Chipul bunicului îmi apare mai întâiu.

... Uite-l șezând pe colțul vetrii, cu cununa bătrâneții pe creștet, cu mâna ridicată spre povată, cu doi nepoței cuminți pe genunchi. Un grai potolit isvorește peste barba bogată.

Și pe dinaintea noastră, pe albul păretelui din față, se zugrăvește, într-o margine de sat adurmit sub învâlisul de răceală, o peșteră adăpostită în o gură de vale stâncoasă...

În lăuntru dobitoace blânde, blânde ca Joiana noastră și ca mieluseii fragezi.

Intr'un colț de iesle, pe mătasa plină de mirezme și de flori a fânului, un prunc mititel, cu fața luminoasă ca soarele, cercând cu gurița lui fragedă după sâni mamei sfinte de alături... Deasupra peșterii, pe pieptul înălțimilor, încremenit un lucefăr de foc, care vestește lumii nașterea Crăișorului așteptat. Șireaguri de îngeri — copii drăguți cu aripe de zăpadă — se coboară din lăcașurile Tatălui... Și versuri de cântece răsunătoare vestesc:

»Între celea de sus mărire

Și între oameni bunăînvoire.«

Păstori cu glugi mari de lână lasă turmele în paza cânilor credincioși și vin să vadă pe cel așteptat.

Crai îmbrăcați în zale de aur, ceteti de stele, vin din depărtate țări și se închină și ei Craiului mititel, din cuprinsul ieslelor sărace...

»Încremenează și mama ascultând pe scăunelul ei de lângă foc, iar noi rămâneam cu ochii mari în gura bunicului și l-am fi ascultat o noapte întreagă; somnul nu ne ademenează și uitam colindele ce răsunau pe la fereastră.

... Apoi ne învăță să colindăm.

Eră diac bunicu, vestit cântăreț la strană, avea un glas limpede, ce curgea ca o isvorire lină de ape în liniștea unei însărări de vară înflorită.

Glasurile noastre tinere, argintii, se înfrățeau cu melodia purtată de moșu și vorbele sfinte se desprindeau în cuprinsul casei calde ca adieri de miresme cerești.

Astăzi s'a născut

Cel fără 'nceput

Precum spun prorocii.

Mama nu se mai putea stăpâni, ne sorbea cu vederea, se avânta de pe scaunul ei, ne smulgea de pe genunchii bunicului și ne îmbrățișa pe amândoi, în o strângere înfocată, înădușindu-ne cu sărutări.

Pe obraji ei aprinși, de mamă, simțeam focul mărgelilor de lacrimi.

Atunci noi lăsam brațele mamei și îmbrățișam iar pe bunicu... și colinda începea iar să se înfripe, și ochii mamei să lăcrimeze tot mai mult de dragul micilor ei cântăreți.

Dar ajunul acesta scapă de dinaintea ochilor minții mele, se topește în infumurarea trecutului și îmi răsar altele...

... Acum suntem mai răsăriți, nu mai suntem copilașii cuminți călăriți pe genunchii bunicului, ci toată ziua, în Ajun, o petrecem afară, tremurând de căteori auzim ușa scârțâind, de frica mamei îngrijorate. Ne facem băte, să ne apărăm de câni, când vom merge cu colinda.

Când cade întunerecul, apucăm pe ascuns câte-o traistă mare și ne facem pierduți în mijlocul tovarășilor și luăm satul dealungul vestind Crăciunul de mâne cu o mulțumire, care ne dă puteri să înfrângem mânia gerului. Mama gândită ne avea numai târziu, plini de frig, cu ochii plânși, dar cu traistele umflate de colaci... Ne primesc aspru, tata chiar cu nuiua în mână și mama cu ocări, dar tot brațele bunicului ne adăpostesc de nuiua tatii.

Alt Ajun luminos pentru bucuriile noastre copilărești nu a mai urmat.

Moșu s'a stâns într-o toamnă sub povara vrăstei, noi am apucat drumul orașului, calea școlilor, ne-am nemțit portul, ne-am despărțit și ne potrivim rar amândoi acasă, în seara de amintiri dragi a Ajunului. Și când suntem acasă ne simțim străini față de această lume bună, de care noi ne-am depărtat și numai șirul de amintiri dragi ne mângăie, ne îmbună inimile, îndulcindu-ne clipele petrecerii între ai noștri.

Ci iată mă trezesc din această visare!

Frățiorii lăsând fereastră, unde ascultaseră o colindă, mi-se alintă pe brațe.

— »Nene, nenicule, nu ne cânti o colindă? Cântă-ne o colindă. Nene, nenicule, o colindă de *pe la voi* nu ne cânti?»

Îi așez frumos pe genunchi, întocmai ca pe noi bunicu și încep să le cânt, așa pe cum ne-a învățat el atunci...

Glasurile tinere argintii, se înfrățesc cu melodia versului îndreptător, vorbe sfinte se desprind în cuprinsul casei calde.

Astăzi s'a născut

Cel fără 'nceput

Precum spun prorocii.

Mama își pleacă capul pe încrușișarea brațelor și începe să plângă, înduioșată, de i-se aud suspinele... Amintirea bunicului și bucuria că i-s'a făcut feciorul domn, o fac să verse lacrimi.

— »Ce bine iar părea să te vadă acum, așa mare și cuminte și cu învățatură multă!...«

Icoana bunicului îmi fulgeră iară prin minte și mie...

Și o lacrimă mi-se fură de sub pleoape și graiul mi-se innădușește în gât.

A. Melin.

SONETE.

I.

În taina acestei nopți patriarhale,
Când focu-mi arde vesel în cămin
Cetesc, pierdut în sufletu-mi senin
C'antr'un volum de basme-orientale...

... O, vino Noapte pe calea-ți de petale
De-mi opăcește gândul pelerin...
O, vino, vino 'nchide-mi ochii lin
Și-mi culcă doru 'n farmecele tale!

O, vino și cu firu-ți de mătasă
Coboară-mă pe-a viselor cărare
La satul mic sub munții 'nalți pitit,

C'alătura de-ai mei șezând la masă
S'ascult și eu cuprins de-o 'nfiurare
Povestea celor trei din Răsărit.

II.

Când stau culcat cu capul între perne
Adese-ori cobor pe-o mândră scară
Și 'n paș domol ca umbră solitară
Mă pierd, în lumea viselor eterne.

Ș'acol' răpit de razele de seară
Simțesc un dor, cum drumului m'așterne...
Ș'atâtea vise scumpe 'n cale-mi cerne
Șireata Noapte, gingașa Fecioară...

Dar când 'n zori văd visele-mi deșarte
Mă năpădește-o grea melancolie
Și simt o jale 'n suflet că-mi învie...

M'apropiu lin de geam privind departe,
Când măsurând a inimi-mi durere
Rostește 'n taină buza-mi: Miserere...

P. Pădure.

Moneta de aur.

Pe drumul acoperit cu o ciorofleacă surie mergea un jidan cu coșul în spate privind îngrijat în toate laturile. Era ostentiv și și-ar fi pus undeva coșul să mai odihnească și el puțin, dar totul era umed, iar din văzduhul mohorât cădea într'una o ploaie mărunță. Mergea încet prinzându-și cu o mână caftanul stropit cu tină până la jumătate. Deodată îi trecu un suris de îndestulare preste buzele-i vinete. În marginea drumului observă o statuă a Maicei Domnului, în dosul căreia erau sădiți doi brazi, cari împreunându-și coroanele formau un scut prin care nu trecea ploaia rămânând astfel nu numai statua neplouată, ci și puțin loc uscat. — „Vezi ce bine-i — murmură jidanul — că creștinii se închină și la chipuri cioplite, astfel mi-au făcut și mie un pic de scut pe popotul acesta.“

Se așează apoi pe frunzele uscate ce formau un tapet, și-și razimă coatele de piatra lată pe care era așezată statua.

Își bagă apoi mâna în unul din multele buzunări dela caftan, și scoate o pungă de bani și începe a-i număra.

Primaoră cei de argint și aramă apoi cei de aur. Avuse târg bun, cu patru monete de aur i-s'a înmulțit comoara.

Și le numără cu drag netezându-le ca pe niște copii iubiți. Erau opt de toți. Li adună apoi în mână și-i pune în pungă unul câte unul numărându-i din nou.

„Unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte.... Dar ce-i că opt au fost!“

Se uită în palmă, nu era altul. Se uită pe jos, pe piatră, pe tot locul, nu-i nicăiri, nu-i și pace....

Iar și-i numără, își socoti marfa, dar moneta nu ieși. Începă apoi a zgândări desperat prin frunzele uscate, se uită în dreapta și'n stânga, dar gândești, că s'a băgat în pământ nu alta.

Și începă bietul jidan a se văietă: „ai vai, copilașii mei, ai vai aurașul meu!“....

Un creștin ce trecea pe drum se oprî mirat.

— „Dar ce ai pățit Aron? Te-ai făcut creștin ori ce stai acolo ingenunchiat înaintea Maicei sfinte?“

Jidanul se ridică spăriat. — Eu creștin?... Eu Aron alui Șmüle? Ce gândești? Ba de aceea nu-i vorbă, dar fiind potopul acesta și pe tot locul umezeală, numai aici un pic de loc uscat, am intrat și eu bietul să odihnesc puțin. Și stând aici m-am gândit să-mi număr banii, apoi numărându-mi-am pierdut unul, o monetă de aur, măi, o monetă de aur, ai vai bănuțul meu, comoara mea! Acuma ce mă fac?...

Și se trăgea de cap văietându-se.

Românul bufni în răs văzându-l așa desperat. Apoi se întoarse spre el serios. — „Așa-ți trebuie Aron. Așa-ți trebuie. Cum de ai cutezat să te apropii tu cu banii tăi cei spurcați de locul cel sfânt? De sigur Maica sfântă ți-ia luat.“

Ce zici! Maica sfântă? și sărî — spăriat îndărăpt. — Pentru un jumătate de ceas o monetă de aur. Asta totuș e prea mult! Își luă coșul în spate și plecă clătînd din cap.

* * *

E seară. Seara de Crăciun. Pe străzile orașului trec oamenii grăbiți imbulzându-se pe la ușile prăvăliilor, de unde ies cu câte un pachet subsuoară zimbînd mulțumiți. Ei sunt slujitorii lui Moș Crăciun, și se grăbesc, căci nu preste multă vreme are să sosească moșul și să nu-i aștepte nepregătiți. Pe la ferestrele poleite cu flori de ghiață să zăresc fețele buclate de copii cum privesc nerăbdători spre străzile acoperite cu zăpadă.

Din poarta unei case mari iese o femeie, ștergându-și ochii cu cornul șorțului. Se oprește o clipă privind la ușa de sticlă prin care străbate sgomotul de răsese voioase până în stradă.

„Cum răd și se veselesc — oftă ea — iar pentru mine n-au avut un crețar! Zice, că să fi lucrat mai mult. Oh Doamne! că lucrat-am doar nopțile întregi apoi dacă nu i-am putut isprăvi. Și ea nu-mi crede. Zice, că nu dă bani numai pentru lucru gata. Și a văzut, că n-am numai câteva împunsături de făcut și totuș n-a voit să-mi deie înainte nimic....“

Sărmane Ghiță!... Acuma ce se fac?...

Plecă apoi încet strângându-și în mână mărâma în care avea câteva nuci, un măr și două turte. Le cumpăraseră pe crețarii rămași dela medicină. Că-i era bolnav copilul pe pat de-o lună. Și tot câștigul și-l cheltuiseră pe doctori și medici. Iar acum de câteva zile copilul nu mai vorbește de altceva decât de Crăciun. Și o întrebă mereu, că oare veni-va și la el moș Crăciun. — „O de ar veni — oftă el cu ochi lucitori — o atunci m-aș vindeca.“

Și biata femeie își puse în gând să-i facă un pomșor cât de mic. Își adunase ceva bănișori cu mare greu. Nu mâncase acum de-o săptămână numai pâinea goală, și așa își puse de-o lătore banii de lipsă. Dar atunci îi spuse doctorul să-i facă supă de carne la copil și să-i cumpere vin, că altcum nu ajunge nimic medicina. Și nu-i rămase nimic din bani. Iar Crăciunul e aci și-i era groază de bietul copil cum se va năcăji dacă nu i-a veni Moș Crăciun. Și n-a cerut mulți bani dela doamna aceea, numai câțiva crețari, să-și poată cumpără un pom. O crenguță de brad cât de mică. Că cele câteva nuci, mere și turte ce le avea în mărâma de subsuoară i-ar fi destule. Ba încă mai are și un lăntșor, a căpătat dela un copil hârtii colorate și l-a făcut. Și luminări încă are. Cu un cuvânt ar putea face un pomșor așa pe sărăcește, numai bradul nu-i.

Prin minte părea, că vede copilul cum se uită de desperat la ușa așteptând pe Moș Crăciun, și n-are să vie la el, nu! Și atunci va muri, ea știe bine, că a muri copilul ei. Pentru o crenguță de brad!...

Lacrimile o podidiră din nou. Acuma ieșise din oraș. Casele pe aici erau mai rari, dar totuș și de ici și de colea auziai chiote voioase. E Crăciunul și pe aici. La toți e Crăciunul numai ei nu. Mergea acum încet de abia își mișcă picioarele. Li era frică să grăbească, că și așa numai câțiva pași mai avea până acasă! Câțiva pași și apoi vor vedea ochii aceia cugețatori și va auzi vocea aceea slabă: „mamă, mamă, dar nu vine moș Crăciun?“

Deodată se oprî. Nu se poate să-l lase fără pom. Nu.... Dar ce se facă!

Doamne unde să meargă după o crenguță verde?

Își împreună mâinile privind la ceriul înstelat....

Deodată tresări ca trezită din somn, Ah de acestia nu și-a adus aminte. Departe în oceanul nemărginit de zăpadă se zări ceva negru, întunecat, ca un uriaș. Erau brazii Maicei sfinte.

Da de-acolo și-a aduce o crenguță. Oh! Doamne Dumnezeu — și va avea și ea pom.

Vântul îi suflă zăpada în ochi, îi scutură hainele-i subțiri, dar ea nu-l simțea, nu simțea frigul, nu umezeala zăpezii, care ajungea până preste genunchi, mergea înainte grăbită, purtată de un gând.

Din ce se apropia petecul acela întunecat, creștea tot mai mare, tot mai mare, acum era de mărimea unei case, apoi deodată se ivi în mărime naturală oazul verde întunecat în nemărginitul pustiu de zăpadă. Jur împrejur zăpada se întinde, ca un văl alb, frumoasă, neatinsă, fără cea mai mică urmă, căci cine umblă în noaptea de Crăciun pe câmpii.

Sus pe crengile împreunate se formă un mic turnuleț de zăpadă, iar pe margini, pe unde erau mai rari crengile, se ivea ici colea crenguțele verzi acoperite cu fulgi de zăpadă ce străluceau în razele lunii ca mii de stelute. Iar din întunerecul crengilor răsărea albă, mai albă ca zăpada statua Preacuratei Vergure. Femeia se oprî gâfâind. Se ostenise de drumul greu. Se oprî privind la statuă. Și deodată un gând îi străbătă prin creeri. Un gând înfloritor.

A venit să fure... Să fure dela Maica sfântă... Fiori răci o trecu prin tot corpul și se aruncă în genunchi.

„O Maică sfântă — se rugă ea — nu te mâniă pe mine, Doamne, nu te mâniă. Că am venit să te fur, eu păcătoasa, am venit să-ți răpesc o creangă din brazii ce te ocrotesc de ploaie și de vânturi....“

„Dar n-oi fură Doamne, n-oi fură ci voui luă. Indură-te Doamne și-mi dă o crenguță. Numai o crenguță mică, să-i fac pom lui Ghiță. Că e bolnav Maică, e bolnav și a muri de nu va avea pom. Și numai pe el îl am... Și n-am bani să-mi cumpăr. Și nimenea n-a voit să-mi dea nici un crețar... Dar Tu ești bună și milostivă și-mi vei da o crenguță...“

Și se apropia trăindu-se în genunchi, apoi tremurând își întinse mâna să rupă. Prinse o crenguță de desupt și o trase, dar creanga se împedecă, o crenguță mică se bagă sub piciorul Maicei sfinte. Femeia o trase mai tare. Și iată se ivi pe piatră ceva lucitor ca un ban.

Se aplecă să vadă ce-i. Un țipet de spaimă și lăsă creanga îmbrățoșind picioarele statuei. Aflase o monetă de aur.

O căldură îi cuprinsă tot corpul, inima îi bătea nebunește și deodată isbucni în plâns cu hohote. Dar aceste erau lacrimi de bucurie. Și printre lacrimi de abia putea îngâna: „O Maică sfântă, bună ești și milostivă, că ai ascultat rugăciunea mea a păcătoasei și mi-ai dat nu o crenguță, ci un pom întreg.“ Și sărută cu foc piatra rece. Apoi deodată sărî în sus și o luă fuga spre oraș strigând: „Ghiță, vine Moș Crăciun.“

Brazii Maicei Domnului remaseră iar singuri. Prin crengile dese străbătù o rază de lună și lumină fața Mariei, care se părea, că zimbește. Vântul ridică nurași de zăpadă, iar printre crengile brazilor păreau, că se aud niște șoapte tainice.

Veturia R. C.

GLOPOTARUL.

È mic de stat, trunchios, cu capul chel, cu fața brăzdată de părăiașe. Vorbește gros, hodorogit. Își poartă brațele, mergând ca și când ar cosi. Pășește larg ca și când ar măsura mereu o distanță. În ochi are o liniște împietrită.

Își are căsuța lui veche, de bărne înegrite, în căpătul satului. Și de câte ori îi vine rândul slujbei, până ajunge la popa să-i ceară cheile bisericii, se înfierbântă, asudă, tușește.

Nu se crapă de ziuă când bate la fereastra popii. Așteaptă, oftează, și bate iar.

— Cine-i? întrebă un glas din casă.

— Eu părinte. Ne-a mai lăsat unul.

— A murit cineva?

— Da, și încă ce om. O să avem o pomană strajnică.

Iea cheile și în răcoarea dimineții pleacă la biserică. De undeva, dintr'o hudiță îi iasă înainte o mohândeață grea, care se clătină pe picioare, parc'ar vreă să se răstoarne. E fată-sa, care-i ajută la trasul clopotelor.

De douăzeci de ani e clopotar în sat. De douăzeci de ani el a vestit toate nenorocirile. Când urcă treptele clopotniței un singur gând îl urmărește: cum va smânci de funia clopotului celui mare, cum îl va purta de domol, să iese cântecul larg, plin, ca un val întreg, adânc. Sus, din turn, zboară porumbeii suri, treziți din visurile dimineții, vâslesc șuerător din aripile aspre. Clopotarul simte adierea proaspetă pe față — porumbeii-i trec pe lângă cap, îi vine să zică: »hășș pasăre,« dar nu zice, ci scuișând în palmele pline de bătăturile muncii, în palmele groase și late, apucă funia clopotului celui mare. Și când zmâncește mai întâi se gândește de-i uns clopotul sau ba: cârțaitul dela patul clopotelor când nu-s unse, nu-i place. E singurul lucru ce-i amintește de moarte. Sunetul clopotelor de aici din înălțimea turnului, nu-l aude, nu-l izbește, dar scârțaitul acela ca și când ar ieși un glas dintr'un piept și grumaz slab și deșirat, îl cutremură. Îi pare, că vede moartea apropiindu-se, și-i pare că oamenii, satul întreg, s'ar ruga de el cu umilință, să nu mai tragă.

Zmâncește de funie și se gândește la omul care a murit. Imagini multe, vieța întreagă a omului i-se arată în chipuri frânte aici în înălțimea turnului, ca și când ar fi aduse de vântul ce se strecoară mereu prin ferestri. Vede chipurile din vieța mortului, și-și vorbește cu gândul, ca și când ar fi el și încă unul, cari judecă vieța mortului.

— S'a petrecut și Petrișor! Nu mai ce s'a petrecut și el, îi zice în lăuntru un glas.

— Nu-i nici o mirare, și Petrișor a fost om, îi răspunde tot în el celalalt glas.

— Om da. Însă om de omenie. Acesta a iubit dreptatea în toate zilele vieții sale, ca dreptul Iov.

Ei, și? Bunii și răii au același sfârșit. Mor și împărații, mor și sfinții.

— Bine, dar Petrișor mai putea să trăiască. Om de patruzecișicinci. Puteau muri alții — ticăloșii.

— Nu te amestecă în rânduelile lui Dumnezeu.

— Nu mă amestec. Dar când mă gândesc la alții buni de moarte. Și aici clopotarul se gândia la toți dușmanii lui, la toți titorii bisericii, cari nu voiau să-i urce salariul, la toți aceia, cari i-au făcut vre-o nedreptate. Ah! să fi murit vre-unul din ei, cum s'ar ști el răsună acuma. Ar trage clopotul întâi ca de foc, într'o dungă, apoi ar trage clopotul ca pentr'o muier, ca pentr'un copil, și'n urmă, abia o clipă, ca pentr'un bărbat.

Dar de eră mortul om de omenie, clopotarul rămânea mult cufundat în gânduri, până ce mohândeața dela clopotul cel mijlociu, ridicându-se și adunându-se neconținut, nu-l treziă prin suflul greu, înădușit:

— »Tul, tete, tul« făcea ea frântă de obosală, cu ochii mari, fără vieță, privindu-l țintă.

Abia atunci clopotarul opriă încet clopotul, spre hodină.

Când mortul eră vre-un copil mic, clopotarul suiă treptele turnului cu silă. Zmânca cu dispreț funia clopotului celui mic, și isprăvea grabnic. Pe ei nu-i putea socoti de oameni. »Ia o păpușe, își zicea în gând, și pentru o păpușe trebuie să-mi mai pierd vremea.« Știa, simțea adânc, că nimănui nu-i pare rău după o astfel de jucărie, și că părinții sunt cei dintâi, cari se bucură că au scăpat de oaspele cel neplăcut. Și totuș, pentru ochii lumii, îl pun pe el să vestească satului durerea lor, care nu este.

»Sunt ele dureri adevărate, gândia clopotarul de câteori trăgea pentru copiii mici. Și-și aducea aminte de

morții de mai înainte. Iacă de pildă Visalon, și-a lăsat o muier și șapte copii s'ajungă în ușile oamenilor. Și un om ca pânea, un om năcăjit.«

Jalea cea mai adâncă îl cuprindea când trăgea clopotul pentru vre-o fată mare sau ficior june. Fată-sa, dela clopotul mijlociu, se tot putea holbă la el, strigându-i »tul, tete, tul,« clopotarul trăgea mai departe, cu mare durere la suflet. Nu-i părea rău, că cutare tânăr n-a apucat să cunoască vieța, ci îi părea lucru tare păgânesc să arunci tină și să astupi în întunec fața aceea plină de vieță, ochii aceia surizători. Atunci își simțea sufletul apăsător și greu, și vorbea chiar cu popa scurt și aspru.

— Ai tras prea mult Vaviloane. E aproape un ceas de când te-ai suit la clopote.

— Ei, și, nu m-am ostenit.

— Nu, dar de 'ncepi așa, vor așteptă oamenii să tragi la tot mortul așa de mult.

— Pot s'aștepte. Privirile-i erau tulburi, și nu privea la popa.

Mai îndestulit se simțea clopotarul când muriă vre-un bătrân. Își arată popii dinții lați, zimbând.

— Acum zic și eu c'a făcut Dumnezeu un lucru bun. — A murit Isdrăilă!

— Bătrânul?

— Da. Acum, și la pomeană poți mânca hodinit. Nu vezi fețe supărate, n'auzi bocete. Și-mi mai pare bine de ceva. A murit Isdrăilă? Mai duce trei patru după el, tot bătrâni. Vezi, că la unul singur îi urât în lumea cealaltă, și-și chiamă prietini.

— Ei, las vorbele. . .

— Nu-s vorbe părinte. Eu de douăzeci de ani văd mereu același lucru. Sunt luni întregi când nu moare nime. Și pe urmă începe unul să moară, moare, și alți doi sau trei îl urmează, cam de aceeași vrăstă. Vezi, că morții încă au lipsă de ortaci, pe lumea cealaltă.

Îi place slujba asta. În clopotniță se simte ca acasă. Se întristează câte odată, dar lacrimi n'are pentru nici un mort. Și totuș din cât poate, se ferește de oameni, când merge să vestească vre-o moarte nouă.

Oamenii sunt răi și nu-i dau pace. Oamenilor le pare încă și mai puțin rău după cei morți. Le vine să glumească:

— »Acum iar te tecăruiești, clopotarule îi zicea vre-unul, văzându-l, în zi de lucru, strecurându-se spre biserică.

— »Iar te umfli de păsat« îi zice vre-o femeie, răsându-i în față batjocoritor.

Din pricina asta clopotarul de multeori a voit să se lase de slujbă. Dar, plecând la popa să-i spuie, trecea pe lângă biserică, vedeă turnul cu ferestrele deschise, și în turn limba clopotului celui mare, ca o măciucă scurtă de fier. Totdeauna se oprea s'o privească, și totdeauna, gândindu-se la cel ce l-a amărât, își zicea: »Ți-om cânta noi și ție odată »în veci pomenirea.« Și se întorcea mângâiat acasă.

I. Agârbicean.

Din lumea celor mici.

I.

Un copil micuț odată,
Cum a mers într'o grădină,
Toate florile frumoase
Le rupea din rădăcină.

„Dă-le pace-l roagă dulce
Cât ce-l vede o copilă,
Dar el a nceput mai tare
Să le rupă fără milă!

La Crăciun poate de-aceea
Yezi mi-a spus mie mamica,
Că lui îngerii din ceruri
Nu i-au mai trimis nimica!

Atunci s'a rugat de îngeri,
Cu mânuța 'ncrucșată,
Ș'a promis, că fapte rele
N'a mai face nici-odată!

II.

Mamă dragă, Moș-Crăciunul
Ce-o fi dar' de nu mai vine,
N'o fi rătăcit pe cale?...
Om bătrân nu vede bine!

Puiul mamei nu te teme —
El nici-când nu rătăcește,
Dar ca moș cu atâtea 'n spate
Bietul nu se prea grăbește!

Yine 'ncet, cât de anevoe
Și la fiecare casă
La copiii buni, sub perini
Doamne câte le mai lasă!

Iar copiii în sara asta
Toți se poartă ca să-i placă...
Și de-i spune „lăgerelul“
Nici pe tin' n'o să te treacă.

Pe copiii buni și pașnici
Totdeauna-i ține 'n minte —
Dormi frumos porumbul mamei
Culcă-te și fii cuminte!

P. Pădure.

Penelopa.

— Schiță din vicața modernă. —

... Așa, așa băete... a fost o dragoste mare, adâncă, o dragoste nebună, o dragoste nefericită, așa ceva mai rar, nici în tragedii. E mult de atunci, ea s'a măritat, bărbatu-so a ajuns la poziție și-'s bogăți, au copii sdraveni și-'s oameni cinstiți, dar Ea săraca n'a fost fericită, n'a fost, și-o spun eu, o cunosc prea bine, bărbatu-so n'o iubea, n'o plăcea, dacă-ți spun, ea eră slăbuță și gânditoare, el, n'o putea iubi. Ea nu'l putea iubi n'avea inimă pentru el că eră realist și gras, iar el nu știa iubi, eră craiu și-i plăceau din cale afară femeile, nu știa cei dragostea, dacă-ți spun... și-atât, ea eră nefericită... și-o durere adâncă fără margini se putea ceti în ochii moșului încărunit cu zile, în vremea ce-și resucea încurcat o ultimă țigaretă.

— Să mergem, zise moșul, Chelner — plata; — glasul moșului eră agitat, cuprins parcă de friguri.

— Să mergem dar, răspuse tovarășul dela masă, un tinăr cu plete și cu ochii adânci. O rugăminte, nene, așa-i că o să ținem calea ată la cvartir?

— Bine, zice moșul.

Au plecat. Bulevardul eră ticsit de lume, tranvaie și lumină electrică. Eră încă destul de timpuriu. Abia 12 fără cinci și-apoi în capitală oamenii dorm mai puțin.

Nescunoscții noștri mergeau alături, nepăsători de mișuneala din jurul lor, cuprinși parcă de acelaș gând, de aceeaș durere și presimțire. Tăceau...

— Și zi, nene, — așa-i zicea tinărul cu plete moșului albit, — ți-a fost așa de dragă fata aceea, așa de mult o iubeai, pe, cum o chiamă numai...

— Porumbița.

— Pe Porumbița?

— Da, mi-a fost așa de dragă, răspuse îndurerat moșul, așa de dragă, și am iubit-o așa de mult, încât pentru Ea am părăsit tot, carieră, nădejdi, am fugit de ai mei de toți, i-am urât pe cei ce i-am cunoscut odată și-mi erau dragi, și-am venit în capitală, să fiu un nime, un necunoscut, un străin, să pot trăi numai pentru Ea, pentru dragostea Ei, da, numai pentru sufletul ei, și pentru prietinia, ce mi-a dat-o atunci, când eram profesor în orașelul lor... și-o lacrimă mare sclipitoare, curată ca dragostea moșului se furisă din ochii bătrânului.

Tăceau. Bătrânul stăpânit de-o durere mută suspină smuncit, stergându-și din când în când înfrigurat ochii împăingeniți de lacrimi.

Treceau în dreptul unei cafenele, din care se auzeau uitimele acorduri ale unui taraf de lăutari.

— Vrei o cafea neagră, întrebă moșul?

— Să-mi dai voie, răspuse tinărul, dar știi, nene dragă, eu aș vrea mai bucuros să ne vedem de drum. Dragă, ești așa de nu știu cum astăzi, las' pân' mâine și-o să-i tragem un chef de să-i meargă vestea. Să mergem mai bine acasă.

— Nu, pentru Porumbița, haid' numai o jumătate de ceas. O cafea cu rom, și-o cântare numai, un »Nu mă abandonă«, — și-apoi plecăm.

Cafeneaua în care au intrat amicii noștri, pe cari trebuia să-i însoțim se afla tocmai în un colț dela încrucișarea bule-

vardului cu o stradă de negoț mai cercetată. Eră locul obicinuit al încorigibililor, a burlacilor și-a tot felii de zgărăitori de hârtie, de cântăreți și artiști. Tineri visători cu plete, bărbați cu priviri încruntate, scâfârlii lucitoare de chelenie în bătaia razelor electrice, mutre proaste de cântăreți și compozitori, gazetari, grizete, critici și chelneri, grupați după măestria lor, cuprindeă noianul de mese din cafeneaua înbâcsită de-o uriașă ceață neguroasă de fum prost, ce părea că ar vrea să încunune cu o aureolă sură de durere miseria celor din crășmă. Muzica încetase, glasurile aprinse tăcură pe un moment, ca apoi pe urmă să izbucnească cu mai multă tărie. Se discută, artă, politică, știință, toate la un loc. Eră o cafea a intelectualilor.

Eroii noștri ochiră o masă într'un colț, lângă o fereastră. Chelnerul le aduce șvarțul și jurnale.

— Nu știu cum se face, începu moșul, în vremea ce deschideă gazeta din orașul Ei, dar parcă am o groază în suflet, o presimțire tristă, așa un tel de preludiv a unei nenorociri mari. Sorbea nervos din cafea și resfoia gazeta... de odată ca lovit de trăsnet, cu-o față de mort rămase cu ochii ațintiți pe hârtia albă.

— Cetește, gemu el, arătând convulsiv în gazetă.

Eră un necrolog. Scurt și simplu și formalist.

»Cu inima îndurerată aducem la cunoștință tuturor cunoscuților și prietinelor, încetarea subită din vicață a dnei Penelopa Isopescu, membră a reuniunii noastre. Odihnească în pace. Reuniunea femeilor române«.

— Ah, Dzeule, Dzeule, ș'un hohot îngrozitor de plâns isvorea zguduitor din pieptul moșucului, Dzeule, Dzeule, Tu... Și nu mai putu zice nimic. Căzuse mort lângă masă.

* * *

Pe moșul îl chemă Odiseu.

Intâmplarea moșului necunoscut e o istorie veche. De când îi lumea inimele întradevăr adânc simțitoare au fost sdrobite de loviturile vieții, — »câte jertfe nu cunoaștem... în romane ce-i drept să esagezează numărul lor, dar realitatea încă ne slujește pilde destule, — iată de pildă victima aceasta«, gândea tinărul nostru încrămenit de cele ce-a văzut. Nu mai fac pomeneire nici de curiozitatea publicului, de notițele reporterilor zeloși după senzații, ori de constatarea identității persoanei din partea factorilor polițiali. Mă mărginesc să construiesc în linii largi istoria tragică a simpaticului moș.

* * *

Odiseul nost a fost pe vremuri și el tinăr. A învățat școli multe și mari, și nu eră prost de felii lui; dascălii îl aveau drag iar colegii se întreceau să-i facă hătături.

Eră să se facă preot — și a fost seminarist, urmând cursuri universitare, și eră distins. Bland la fire, timid, cetea mult și se gândea adânc. Intre femei îi plăcea să se învârtească, eră un temperament vesel și deschis, dar nu le putea suferi pentru mofturile și flecăriile lor. Eră sincer și ironic când își spunea părerea asupra legilor din »nu se cuvine«. Dreptacea îl și luau la vale: ba că-i necioplit, ba că-i ne cetit,

necult, ei în sfârșit... le era nesimpatic pentru că nu se putea da după formele, pe cari nu le știa.

Ca ori și care tinăr, Seminaristul de curs întâiu, și-a aflat și el, în taină ce-i drept un suflet ca și a lui: bun, blând și fără mofturi și ținea foarte mult la el. Era fata cea mai mare a unui avocat harnic și cinstit din orașelul unde-și luase bacalaureatul, numele-i era Rea. Rea avea o sorioară și era încă în școală, și-i spuneau Penelopa. Odiseu îi zicea Porumbița, — o amintire din o discuție. De Rea îi plăcea lui Odiseu pentru că era cuminte și era foarte bună, dar ochii mari a Penelopei, gropițele din obraji copilei dela școală și răsul ei îl fermecau, îl vrăjau fără vrerea lui, îi era dragă. Rea era bună, și serioasă, Porumbița creștea, iar când moșul a mântuit cu înaltele învățături dumnezeiești, se afla în fața unei probleme: *simțea că el iubește.*

Pe cine? Pe Rea ori pe nevinovata Porumbița? De Rea îi plăcea, că era bună, dragă însă îi era Porumbița.

Deocamdată, pân' la altă dispoziție, clericul absolut Odiseu a fost aplicat interimal, într'un pansion de băeți ca șef de cursuri, tocmai în orașelul lor.

Mergea des la casa lor, iar oamenii vorbeau și combinau tot felul de planuri. Dar lui Odiseu nu-i treceau nici prin gând ceea ce spuneau oamenii, avea alte gânduri. Îi plăcea cartea și-ar fi vrut să fie profesor, iar spusele oamenilor îl lăsa rece, nepăsător, îi desconsidera. Erau vre-o patru superiorii pansionului, toți unu ca unu, și-au început a da la veselie, cum zicea moșul, să-i tragă pe sfoară pe cei ce nu încăpeau de el, și-i purtau Sâmbetele. Și Odiseu cu soții lui s'a pus pe chef, năsbuții și drăcii mai ales doctorului, un savant, îi plăcea de minune »alacerea«...

— Vezi tinere, așa-mi place, dă-i înainte, așa, așa, ești vrednic. Îmi place, îmi place de tine.

Rea nu îl plăcea pe Odiseu, i-se părea ușoratic, dar ținea la el, îi era totuși simpatic, de, moșul era foarte draguț și știa multe și vorbea frumos. Ea era îndrăgită, de altul, un băet vioi, bun și cu temperament, — și băetul era real și nu făcea filosofie. Odiseu știa asta, nu-i păsa, mergea des la casa lor, ca și pân atunci. De ce? Incepuse a se lămuri.

Pe urmă Odiseu a plecat iar la universitate să facă profesura iar Rea s'a măritat, lui Odiseu nu i-a părut rău, nu-i era dragă, îi plăcea numai de ea.

Moșul a studiat și s'a zbuciumat mult. Ea, Porumbița, s'a făcut mare și avea o legiune întreagă de adoratori. Moșul îi știa pe toți — și-l durea în suflet. El avea »informații« și corespondenți din orașul ei, și-i era foarte dragă. Ea nu știa nimic, iar lumea credea că Odiseu îi un craiu, chefurile și aventurile lui de dragoste se țineau lanț. Moșului i-ar fi plăcut să se înșele, chiar pe sine însuși.

În sfârșit, Odiseu cu »formele legal timbrate« a fost instituit profesor în orașelul ei. Ea nu bănuia încă nimic. Nu știa. Odiseu umblă și-acum la casa Ei și era gânditor, vorbăreț câte odată și mai adeseori mofturos, Ei îi era simpatic și i-se luminau ochii. Moșul era fericit.

Odată Ea i-a zis:

— Vrei să-mi fii prietin, țin foarte mult la Dta, și-aș vrea să-ți fii prietină?

Și au fost prietini, prietini buni, sinceri din inimă, își spuneau lucruri frumoase, și *simțeau la fel.* Moșul era nebun de fericire și-o iubea la nemurire. În sfârșit el nu m'ai putea ascunde și ea a știut într'o zi de Mercuri. I-a zis cu durere în suflet:

— Am știut de mult, *Simțiam* că-ți sunt dragă, erai totdeauna așa de nu știu cum, și-mi era frică de Dta.

A lăcrimat, și-apoi a zis:

— Nu se poate, zău nu, mă doare inima, nu, nu, nu se poate, ah, de știam... Dta cine știe ce credeați dacă te-am rugat să-ți fii prietină, nu, nu, nu... te stimez foarte mult, și țin la Dta din suflet și-ți sunt și-ți voi fi, prietină, totdeauna, totdeauna, da, numai prietină, din suflet, din inimă, prietină adevărată. Nu se poate, știi bine că... și lăcrimă îndurerată.

Inima ei era a altuia, un tinăr bogat, fără espresie în față, mic la stat și bun la suflet. Ea spunea că-i este drag, pentru că-i nobil, cuminte și harnic. Se chema Iulian.

— Mi-i milă de Dta. Nu-s vrednică, hotărît, sunt cu mult mai rea de cum mă crezi. Te înșeli, te înșeli grozav, nu mă mai chinui, de mai cunoaște într'adevăr nu mai iubî...

Moșul era bun, tăcea și suferea, o înțelegea foarte bine și-i găcea gândurile, pe Ea o durea pentru Odiseu și plângea și se sbuciuma și nu știa ce să dreagă să-l scape pe moșul de chinurile dragostii.

— Țin foarte mult la Dta, și vreau să te scap cu ori ce preț, a zis Ea într'o zi.

Și a început să fie rece, nepăsătoare și, mai ales între oameni nu-l mai lua în seamă pe Odiseu, iar lui îi sângera inima.

Penelopa știa că Odiseu nu poate suferi prostia și indiferentismul, și-a voit să-l chinuie:

— Mi-e indiferent, că-ți sunt dragă ori nu, zice ea ironic și rece în o zi de Miercuri...

Odiseu a plecat, i-a zis adio și apoi i-a scris o scrisoare. A cetit'o și-a fost nervoasă. Ea a plâns el n'a putut dormi. Apoi o cercetă iarăș zilnic. Ea se încăpățina mereu și îl râdea, iar el tăcea și suferea în durerea lui. Ei îi plăcea că-l vede chinându-se pentru Ea și-i făcea bine dacă îl vedeă abătut. Avea prilej să-l chinuiească. A început a cocheta cu un coleg și prietin a lui Odiseu, un tip, ce pipa mult și tușea tare. Îi ziceau Cleon Isopescul și era totdeauna pentru cei mai mari. Ochii Penelopei să măreau când îl vedea pe Isopescul, iar Odiseu era jalus, jalus la nebunie.

Vremea trecea. Ea cochetează mai departe, moșul suferă și se chinuie mai mult, iar amicul se îngrășa mereu. Într'o bună dimineața o senzație cam curioasă surprinde pașnicul orașel de provincie: »Dșoara Penelopa s'a logodit aseară cu dl profesor Cleon...

— Ei, și ce-i cu Odiseu, întrebau unii, cei bunii ai societății, cari îl cunoșteau pe moșul și țineau la el...

— Ai, ce, doar nu s'o duce după un descreerat, spuneau dușmanii lui pentru că era mai cuminte ca ei, și-apoi mi-l vedeți cât îi de amărât.... Colegul era vartos și mânca sdravăn.

Penelopa cu Cleon s'au luat, au avut copii și trăiau în bogăție de pe o zi pe alta. Ea era gânditoare și suferea; el pipa, tușea și nu-i păsa de Penelopa, n'o iubea, nu știa ce-i dragostea și era gras cu apucături de burghez.

Celalalt al Penelopii, Iulian, a ajuns departe, avea o moșie mare, era avocat și gospodar harnic. Moșul la vre-o săptămână după cununie a devenit melancolic și l'au internat în sanator, iar când s'a făcut iar bine, colegii n'au mai voit să-l ieie între ei:

— N'avem lipsă de nebuni, — zicea în o conferință burghezul, și-a tușit înădușit.

Moșul a plecat în lume. — A luat drumul spre capitală și-a ajuns în scurt să facă talmăcirii în un minister, stia limbi și scria bine, era retribuit să nu peară de foame. Mai scria și prin gazete, la sărbători, câte-o schiță despre Ea.

Așa a dus'o vre-o 30 de ani. În capitală n'a cunoscut pe nime afară de șefii lui, se feria de oameni și trăia ca un sihastru. De tinerul soț, cu care am făcut cunoștință, a dat întâmplător, în un spital. Moșului îi plăcea să cerceteze bolnavii din spitalele capitalei, nu-i cunoștea, dar le făcea bucurie când le ducea din când în când câte ceva. Așa a dat de tinerul cu plete blonde. Era frumos, cu păr buclat, ochii vii și mari și vorbea dulce. Scria poezii și moșul l'a îndrăjit; în vremea din urmă stăteau împreună. Odiseu i-a povestit lui, singur lui, povestea durerii lui și el ascultă, ascultă și visă dar nu putea pricepe. Nu știa încă ce-i dragostea.

— »Ferește-te, îți zic băete — ferește-te... și ochii moșului se umpleau de lacrimi calde.

În vremea din urmă moșul nu mai putea scrie, îi slăbise ochii. Abia o mai ducea de pe-o zi pe alta. În o ultimă sfortare de cuget se gândi la prietina sa, despre care știa numai din gazete... i-a scris o carte și i-a cerut un ajutor, și i-a scris: »Prietină dragă, poate m'ai uitat și vei fi crezut c'am murit. Încă mai trăesc, moartea mă încunjură, pentru că-mi ești așa de dragă. Mi-e rușine că nu mai pot lucra, am îmbătrânit și ochii mi-au slăbit. Dacă-ți mai aduci cumva aminte de mine, așa te rog ajută-mă, că n'am cu ce să trăesc.

Adresa: strada fidelității 53. în curte. Adio Dumnezeu să-ți răsplătească bună-tatea inimii Dtale.

Totdeauna cel mai adânc stimător:
Odiseu.

N. în 14 Februar.

La 2 zile trebuia să vină răspunsul, n'a venit, știm de ce, dna Penelopa Isopescul membra reuniunii femeilor române a murit subit, în ziua de 15 Februar.

Cine-ar zice că între scrisoarea moșului și moartea repentină a Dnei Isopescul nu este legătură?...

Tirion.

A învăță pe acel ce nu știe prețul lui să-l aște, e mai bună fapta decât să îmbraci un orfan.

*

Rdul mare nu face vuit.

*

Unealta increază, și mâna o lauzi.

Patachii.

Din botez căpătase numele de Patavinu. Când a venit mai întâi în sat popa Moise, ca popă tinăr, și a răsfoit prin matriculă, ca să-și cunoască credincioșii mai de aproape, se îngrozii de atâta slavonie. Eră plină matricula de Gheorghe, Gavrilă, Paraschiva Sinefta... Un sfânt nume străbun în toată matricula n'a fost. Popa Moise n'a stat mult pe gânduri și pe cel dintâi născut îl botezase Patavinu. Voiă să samene cu renumitul scriitor latin Titus Livius Patavinus.

Și părintele Moise nu s'a înșelat în așteptările lui, pentru că deși Patachii — nici tatăl-său, nici ceilalți oameni din sat nu-i puteau zice chiar, cum eră în scrisoară — nu dă aici un semn, că ar călca în urmele strălucitului său înaintaș, rămasă totuși a fi el însuși de poveste.

Lucrul s'a petrecut așa. Din ce creștea mai mare Patachii, din aceia simția o groaznică slăbiciune cătră crișma satului, care îi eră tot în cale. Tatăl-său pare-că anume și-a pus casa peste ulița dela crișma comunală, încât bietul Patachii nu putea eși din curte să nu dea cu ochii de ea. Pe încetul s'a învățat să nu treacă pe lângă crișmă, fără ca să nu se bage înlăuntru, făcându-se totdeauna că caută pe cineva. Și mirare, că mai totdeauna aflase pe câte cineva. Adecă pe cineva, care zicea cătră el:

— Hai măi Patachin! Hai numai hai! Ian' închină!

Și Patachii ducea glăjuța la gură:

— Fii sănătos, zicea închinând, și își udă buzele cu rachiu.

— Ian' bea mă! Uite la el. Parecă vei fi altfel ca tatăl-tău? Ridică de glajă!

Patachii ridică glaja și a doua-oară. Trăgea o înghițitură, apoi eșia.

Asta eră numai la început așa. Mai târziu învăță și unele trebșoare mai potrivite. Vedeă el bine, că de multeori căută înzădar pe cineva în crișmă. Eră de multeori crișma goală, apoi și când mai eră câte cineva, ăla mai mult se thoolbă la el, și de fel nu arăta voie de a-i zice:

— Ian' mai închină Patachii. Doar nu ești tu mai bun ca tatăl-tău?

Așa ajunsse Patachin să meargă de câte trei patru-ori înzădar. Numai acum simția el, cât de rău stă omul cu gura goală și cu gâtul uscat, dacă l-a dat odată la beutură. Îi prindeă câteodată năcazul, de stă să moară de cătrănit:

— Măi tâlharii, să nu-ți dee să închini odată. De altcum cine să dee de pomeană la așa un hăhău mare? Omul dă la copii, ca să nu rămnească. Ficiorii cumpere-și dacă vreau să beie. Cine a mai și văzut să umble acum ficiorași mari, închinând din păhare, fără să se așeze și ei la masă și să zică cătră crișmar, când să gată din glajă:

— Măi bade, mai adă o glajă!

Și Patachii trebuia să vadă, că a cam eșit din vrăstă, când ar mai putea trăi din închinare. Eră vremea acum să aibă și el banii lui în șerpar, dacă vrea să beie și să pipe.

— De unde să iau eu banii?

Și să gândeă toată ziua, că unde ar putea da de bani, căci fără bani nu mai putea bea și fără rachiu simția el bine, că nu mai poate trăi chiar de fel.

Îi veni ceva în minte.

Sări peste gard la vecinul. Trecu pe furiș în șură și o luă repede pe scară în sus în șoprul cu fân. Apoi dăi pe căutate. Pe sub strășine, pe la caferi, prin locuri mai ferite, în ferdelă, în ieslea grajdului căută mereu și cu grije. Când eși iară la lumină, aveă o pălărie de ouă în mână.

— Așa vezi. De undeva trebuie să trăiească omul năcăjit.

De atunci vecinul n'a mai pus cloșcă. Dar nici mama lui Patachii! Căci în curând văzu Patachii, că găinile vecinului nu ouă de nici o treabă și că fără a cere ajutorul și a celor de casă nu poate face multe.

Așa se întâmplă apoi, că mamă-sa trebuia să cumpere ouae, dacă voiă să mănecă păpărădă.

Dar mama ca mamele, de unde să se gândească la ficiorul ei, la Patachii? De nu-l prindeă vecinul tocmai când adună și ouaele de sub o cloacă, nu știa până în ziua de azi, că unde îi sunt ouaele. Așa îl prinse vecinul și îi trase o sfântă bătaie, de veni cerc de strâmb acasă.

Atunci i-se deschise și mamă-sa numai ochii, că ce drag de ficior mai are, când eră prea târziu.

Patachii așa s'a mai dat cu rachiu încât nu mai putea stă o zi fără să tragă câte o înghițitură. Când ajunsse apoi să se însoare și găsi o amărată, care să se ducă după el, pe atunci și numele îi miroșă a rachiu.

Calea îi eră acuma deschisă. Până mai era ficior trebuia să se mai ascundă, să bea pe furiș, să nu-i iasă veștea de beutor prea mare, că nu se putea însură. Și mai eră una. La început îi țineau picioarele mai bine, că eră mai tinăr și încă nu eră chiar prăpădit în beutură. Dar acuma s'au sfârșit toate. Nu se mai temeă de nime și eră stăpân pe avere. Când murise și mamă-sa nu eră zi lăsată de Dumnezeu să nu vie turtă acasă.

Altcum eră om pacinic și veselos. Și-i plăcea să cânte, când eră beat. Aveă așa un glas pițigăios, pe care îl slobozea jumătate pe nas. Mai veneă, mai se împiedecă, mai cădea și în câte-o baltă, dar de aceea voia bună nu i-se gâtă de loc. Ieșiau oamenii în ferestri, în porțițe, copii erau jumătate satu după el și el tot veselie, tot voie bună. Cătră toți aveă o vorbă, pe care o mănecă o rumegă de nu-l putea-i înțelege. Dar și oamenii, nici să le fie răsărit soarele la toți! Așa zimbitori așa întrebători — eră o zi de bucurie pe ulițele, pe unde trecea Patachii. Chiar și acasă copiii lui săriau cu toții în jurul lui, se întreceau și jucau ca la sărbătoare.

— Dar ce-i Patachii — îi ziceau și copiii pe nume — iar ești turtă? Ha, ha, uitați la Patachii, a căzut în vre-o baltă. Îl prindeau, de câte o mănecă a cămeșii, de pe care țuruiă încă noroiul. Numai sârmana nevastă, numai ia mai eră pe lumea asta, care să se întristeze. Vedeă cum merg delnițele una după alta în mâinile oamenilor, cum vinde Patachii tot ce poate și cui poate, că nu-și mai putea stămpără arsură din lăuntru, care strigă acum cu toată puterea după rachiu.

Ajunse a fi de poveste. Nu putea-i ridică al doilea păhar la gură, ca să nu-ți zică și ție unul dela spate:

— Da ce-i Patachii, cam ridici la păhare?

Acasă părinții spăriau copiii cu Patachii, ca să nu bea. Eră de pilda tuturor. Unde numai se potrivea, la crișmă, la cântărie, la joc, la cumătru în tot locul Patachii trebuia să fie pomenit. Nici chiar poveștile nu rămasă înătinse de numele lui și nu adese auziai de lupta lui Pipăruș Petru cu Sfarmă Piatră zicându-se:

— Și i-a dat una Pipăruș Petru, de se ducea tot ca Patachin de-a boii închiși.

Patachin habar n'avea. Beă de zvântă. Nevasta îi murise, copiii îi umplu lumea. De ce să mai stea acasă? Pe încetul nu rămasă din toată averea lui, decât casa, dar și asta o vându-se Patachii în curând și își cumpără în schimb o colibă la marginea satului: Oamenii se întrebau mereu, că oare când va ieși și de aici?

Nu apucase însă să o facă de târg și asta, când iată-i că-i veniă acasă unul după altul copiii. Veniau dela slujit și unde să se ducă, până ce își vor găsi alt loc, alt stăpân, dacă nu acasă? Și apoi pe sărbătorile Crăciunului orice sărăntoc e acasă la părinți. Hei săracii, că de abia au încăput în coliba lui Patachii la marginea satului! Se tăvăliră, care pe unde putea, ca să poată dormi preste noapte. De unde să vină și până la ei colindătorii? Îi auziau numai cum cântă departe prin sat. Și cum luciau așa frumos stelele și eră așa frig aici pe pământ, îi cuprinse pe săracii copii așa o jale mare.

— Hei măi fraților, dar unde nu te aduce gura? Săraca mama cum zicea: Dragii mei copii mult ve-ți mai plânge voi.

Își plecară cu toții capetele în mâni și se năcăjau să-și înăbușească suspinele și plânsul.

Afară se auzia cum scârțăie de departe zăpada sub picioarele unui trecător. — Eră Patachii.

— Așa vezi copiii mei, zise intrând și puse o sticlă plină de rachiu pe masă.

— Iar rachiu? Dar când te vei mai sătura odată? Și cel mai mare se ridică drept lângă tatăl său, ce pareă, că nu aude ce-a zis.

— Mult ai mai beut. Ne-ai beut tot. Unde am ajuns Doamne? Intr'o colibă țigănească din averea cea mare.

Ochii feciorului scnteiau, și fața de abia se mai vedeă la flacăra din cuptor așa se întunecase.

— Nu ești vrednic...

— Nu, nu, ziseră ceilalți cu toții. Ne-a vândut averea toată. Am ajuns mai răi ca țiganii. Să îndemnu unii pe alții copiii. Patachii nu cuteză să zică nimic. Se adunase pe vatră, de abia să mai vedeă ceva din el și căută spăriat cu ochii în toate părțile, cam pe unde ar fi un loc potrivit de scăpare. N'avu însă timp să steie mult pe gânduri, că simți deodată o mulțime de mâni cum caută fiecare să prindă ceva din coama lui, și când un glas zicea tare:

— Dați-i că nea vândut moșia, îi buibuiau copiii spinarea de prav îi eșia din zeche.

Și de atunci Patachii cu groază așteptă sărbătorile Crăciunului. Îi veneau copiii dela slujit și din vorbă în vorbă tăbărau gramadă peste el:

— Dați în Patachii, că ne-a vândut moșia...

Oct. 1911.

CRUCIAȚII.

Roman istoric din veacul al XV.
după Henrich Sienkiewicz.

PARTEA PRIMĂ.

I.

În hotelul „Bourul sălbatic“, proprietatea abăției din Tyniec, oaspeții ascultau cu încordare povestea unui ostaș cruciat, care reintors din depărtări mari își povestește pățaniile.

Eră un tinăr cam în vrâstă, cu barba lungă; de statură înaltă, păr lung, încins cu un inel de aramă și purta la dânsul un pumnal și o sabie scurtă.

Lângă el stătea un tinăr vesel, fără gânduri, probabil eră soț de-al lui. Căci așa îl arăta și îmbrăcămintea. — Afară de ei mai erau încă cinci: doi proprietari din jurul orașului Cracovia și trei orășeni purtând pe cap nește șepci roșii, — cu cănașuri, cari atârnavă până pe umeri.

Proprietarul hotelului, un germân de origine umplă din când în când cu bere păharele de lut ale oaspeților ascultând și el cu atențiune povestea ostașului.

Orășenii însă păreau că ascultă cu o atențiune mai mare. Certele, cari de pe timpul lui Vladislau Lokietek au neliniștit mult pe locuitorii dela orașe, și nobilii dela sate, s'au sfârșit cu totul. Poporul și-a luat o ținută cu mult mai îngâmfiată, ca înainte. Nobilii încă s'au împăcat cu comercianții, din pricina, că acești din urmă dispuneau de parale destule, nu erau sgârșiți și plăteau, nobililor mai săraci, bancheturi bogate.

Șacum fiind împreună povestea prietenește la o masă, iar crișmarul din când în când se silea să le umple cupele goale.

— Tu, deja trebuie, că a-i cutrierat mult teritor — zice unul dintre comercianți.

— E adevărat, că dintre câți să silesc cătră Cracovia, puțini sunt, cari au văzut cât mine — răspunsă cavalerul, golind un pahar din beutura de pe masă.

— Măcar că în adevăr foarte mulți merg la oraș — replică orășanul. — Se pregătesc de festivități mari și se bucură întreagă țara.

Spun că regele, a dat ordin, ca patul reginei să-l împodobească cu mărgele scumpe și tot din acelea să facă și tavanul. — Apoi să aranjeze tot felul de jocuri, exerciții de gimnastică, cu un cuvânt lucruri de cari lumea n'a mai văzut niciodată.

— Cumnate Pirok, nu te amesteca în vorbele cavalerului — zisă al doilea cetățean.

— Nici nu mă amestec, cumnate Löcsös — răspunsă primul — ci cred numai că și el să va bucura de vestea aceasta, după ce sunt convins, că nu poate să știe ce să pregătește în Cracovia. Și fiindcă azi și așa nu ne putem reintoarce în oraș, căci porțile le închid de timpuriu, și noaptea nu ne putem odihni din cauza șgometului ce-l fac broaștele, cred că până la dimineață putem povesti destul despre una și alta.

— Dacă la fiecare vorbă vei răspunde cu douecezi, cumnate Pirok, vei îmbătrâni, în adevăr prea repede.

— Da, da, pentru aceea sunt în stare încă să duc subsuoară o grămadă de lână, moiată în apă!

— Cred, dacă lână aceea va fi așa de rar țesută ca o sită!

Cavalerul, care observă cearta ce eră să se înceapă, o preveni cu cuvintele:

— Eu la tot cazul rămân în Cracovia, căci am auzit deja despre jocurile cavaleresti și mă bucur când pot să-mi măsur și eu puterile cu ale altora. — De altcum acelaș scop îl are și fratele; căci deși e încă numai feciorandru, a avut de lucru și până acum cu mulți cavaleri.

Oaspeții priveau mereu la tinărul cavaler, carele zimbiă satisfăcut și netezindu-și părul lung și galbin goli una bună din cana de bere.

Cavalerul mai bătrân adause:

— De altcum, chiar și dacă ași voi să mă reintorc, n'ași ști îngrabă încătrău să ne luăm drumul.

— Ei! — întrebă un nobil dela sate — dar de unde sunteți și cum vă chiamă?

— Numele meu e Marko Bogdaniec „de eadem“; iar feciorul aceste e Zbisko, fiul fratelui meu. — Pe emblema noastră se află o potcoavă ruptă, iar deviza noastră rezboinică este: „Ploaie de ghiată“.

— Și încătrău se află Bogdaniec?

— Încătrău se află?... Mai bine ai întreba frate, că încătrău s'a aflat odată! A dispărut deja de pe suprafața pământului. — Încă pe timpul reșcoalei Nalecy l'au aprins și jefuit, iar jobagii s'au împrăștiat în toate părțile. — Castelul a ars, și-a rămas numai ogorul pustiu, iar țărani s'au dus departe chiar și din locurile învecinate. — Cu fratele care eră tată feciorului acestuia, ne-am ridicat ce e drept o căsuță, dar exundarea apei, în anul următor, a măturat-o. Apoi mi-a murit și fratele, iar eu am rămas cu orfanul acesta.

— Câte bătaii de-a lui Dumnezeu! — zise unul din neguțători.

— Da, zeu! replică cavalerul. — Atunci cugetam în mine, că acasă și așa nu voi putea trăi și fiindcă eră vorbă, că o să izbucnească război din care cauză regele Vladislau trimise la Vilna pe Iasko Olesnica, pentruca să câștige o oaste compusă din cavaleri poloni și pe mine m'a ajuns dorul de război. — Cunoscusem bine și pe abatele din Tulca, care îmi eră rudenie. Dându-i acestuia averea mea, ni-a împrumutat în schimb cu o sumă de bani, pe cari mi-am cumpărat cal, arme și pe feciorașul acesta, care abia eră de doisprezece ani și ne-am dus amândoi între ceilalți ostași din Olesnica.

— Cu băiatul?

— Sigur! Atunci eră numai copil, dar știă să fie stăpân pe sine. — Știa d. e. să imanueze și săgeata. Și între luptătorii cu cari am dat piept lângă Viena, nici unul n'a priceput mai bine arta aceasta, decât Zbisko.

— Dar așa eră de tare?

— Casca mea el a purtat-o în urma mea, eră de treisprezece ani el mi-a purtat și sentul, cu toate că acesta eră lung și greu.

— În luptă n'a simțit lipsă?

— Pentru Vitold. — Principele s'a refugiat la cavalerii cruciați și năvăli în fiecare an în Litvania și în sfârșit a plecat în contra Vilnei. — În oștirea lui erau totfelul de oameni: germani, francezi, scoțieni — aceștia manau mai bine săgeata — apoi bohemi, elvețieni și burgunzi. — Au cutrierat în lung și lat pădurile, castelele, au ridicat fortărețe mărunte și apoi au prădat Litvania cu foc și fier. Poporul asupriat și năcăjit eră să-și părăsească chiar și patria și să emi-

greze în alt loc, chiar și la capătul lumii, numai ca să fie cât mai departe de germani.

— Noi încă am auzit, că oare câți dintre litvani voesc să-și strămute locuințele, împreună cu femeile și copiii lor, dar noi nu am crezut.

— Și totuș așa a fost. — Asta încă-i nimica. O, dacă n'ași fi fost eu, Nicolae Moszkorzov, Iasko Olesnica și ceilalți — asta nu o spun ca să mă laud! — atunci nici Vilna n'ar fi existat azi.

— Știm, știm. Voi nu ați predat cetea.

— Nu, zău! Șacum fiți cu luare aminte la ce vă spun, căci sunt om cu experiență, zilele mi le-am mâncat mai mult prin război. Bătrânii spuneau, că litvanii sunt lacomi și aveau drept. Știu să lupte bine, dar nu se pot asemăna cu cavalerii. Le place să se lupte mai mult prin păduri și prin apropierea locurilor mlăștinoase, căci numai prin locuri de acestea să pricep ei mai bine la imanuarea armelor.

— Germanii sunt cei mai buni astași! — strigară orășenii.

— Stau ca zidul unul lângă celalalt și se apără cu armele de nici ochii nu li se văd bine. — Și tot în șir strâns unul lângă altul înaintează mereu spre inimic. — Atacul de regulă îl încep litvanii; pe cari îi împrăștie călăreții. Aceștia trec peste trupurile lor ca pe niște poduri. — Dar între cruciați nu sunt numai germani, ci oștirea lor e compusă din feciori de diferite națiuni. — Toți sunt viteji dela unul până la cel din urmă! — Adese iasă câte unul din oștire, și mai înainte de începerea luptei, se țaruncă asupra inimicului, pe care îl sdröbește fără cruțare!

(Va urma).

Expoziția Ștefan Popescu.

— scrisoare dela București. —

Un amant dela sud rupe zăbranicul de neguri, de pe obrazul jalnicei ierni, duce cornul mitologic la gură și sună prelung, ca o reinviere. Și eu stau și mă uit cum aleargă în valul eternului și cum dispăre în orizontul poleit. Un voal transparent și vânt ca fumul de tămâie, se rotește în preajma clădirilor jilave, se revarsă de-asupra unei cupole vechi de biserică și se agață ca un leagăn de copil, între două rămurele despoiate de plop. Cerul par'că vrea să cadă preste streșini, iar soarele somnoros, face ocolul nesfârșitului, târând a lene după sine, mantia de purpură împărătească. Poporul capitalei noastre, nu vrea să creadă, că preste câteva săptămâni vor umbla cu colindatul! Când poporul e blând și răbdător Dumnezeu îi face binețe de sus, din cetatea albastră. Bun e Dumnezeu, când e norodul bun!

Dar se vedem unde mergem astăzi?

În poarta Ateneului cetesc: Expoziția Ștefan Popescu, intrarea prin str. Franclin. Fac cum îmi indică firma.

Intrând înăuntru îmi descoper fruntea, ca dinaintea unei solemnități. M-am descoperit dinaintea naturei, din marginea careia zăresc perspective largi, copleșite par'că de mirodeniile unui șes de romanițe, sprânceana unei zări, care te îndeamnă la năzuinți și la dor de ducă, însemnată de-o ață subțire de drum, pe care se întind plopii învâliți în ceața îndepărtării, ca într'un borangic fin, spetele largi ale unor dealuri, deasupra cărora stau zdrențuite, nădufurile pamântului de curând arat, o răsfrângere albă de nor ca o trenă de mireasă, pe care râde un smoc de beteală, câteva raze slobode de soare și par'că a-și auzi susurul frunzelor de ulm, la spărtura unui mal, sau corul infiripat al săcerătorilor cu cămeșile de in, bătute de arșiță sau scâncetul pruncului sub coviltirul verde al unui stejar, amestecându-se cu ciocnirea cadentată a pit-palacului de pe miriști, sau sfărâitul mămaligii sub pi-rostrii, din care iese un abur blând, sau zvonul înfundat al credincioșilor cinchiți în iarbă, în fața unei biserici durată de veacuri, cu zidurile crepate și cu varul mâncat deplin, din colțul căreia se prăvale o vale sumptuoasă, plină de ecouri, de cărări zmălțuite și de umbrare negre, ca aripa corbului. E natura însuflețită pe câte un petec de pânză, îngrămădite pe pereții sătui de lumina de-afară, e natura noastră a tuturor!

În fiecă peisaj, e o atmosferă do-moală, care te predispune la melancolie, care te leagă și te face să adormi cu ochii deschiși, sau ațintiți asupra unui punct, de unde-și iau avânt puternic, aripile lui Pegas.

— Vine ploaia, vine ploaia și oamenii cată a-și strânge uneltele de câmp și să se refugieze prin adăposturi, căci în unghiul de sus al tabloului, s'a spart un nor și ploaia să prelinge ca barba deasă și lungă alui Ahasverus. Ori cine-ar vedea această încruntare a atmosferei și-ar aduce numai decât aminte de ploile ce l-a apucat la vânatul de prepeliți, sau de-o excursiune pe munții Bucegi și va resimți sub peliță, o încrețire de frig.

Trecând la altă cadră, vedem un mănunchiu de sălcii bătrâne, muiată în apa unei revărsări vremelnice; »par'că stă pe-o masă de marmoră neagră«, așa-i de neclintită apa; aci ne evoacă scena naturei primitive. Vecină cu sălciile, o biserică desbrăcată de podobe-le măestre ale mâinii, stă în fruntea unui deal galbin, de să i-se topească clopotnița la soarele văratic. În altă parte, pe fragmentul unui cer ca lacrima, doi stejari cad într'o îmbrăți-

șare lungă, ca doi frați, care s'au re-găsit după ani de despărțire și plâng cap în cap. »Notre Dame de la Joie« o bisericuță de țară, transportată de pe tărâmurile Bretaniei, diferențiază genul țuguiat gotic, de genul bombat bizantin, al locașurilor noastre sfinte. O moară de vânt, poate mai puțin harnică ca a lui Daudet, își avântă mădulele schilode, de-asupra unei râpe, în vântul șuerător ce-l presimt, că vine și pleacă fără habar.

I-ajunge morii părăsite,
Un vânt nemernic s'o așuce,
Ca satul s'o afurisească,
Zicând, că-i gazdă de năluce!

O horă câmpenească, în roata verde a poenci; trezește mișcări zvelte în făptura flăcăului, iar într'a feței mișcări gingașe, ușurate ca ale unei rândunele. Prin spărtura frunzelor, pân-dește un ochiu albastru și dulce de cer, ca o îmbiere la joc și la hârjoană.

Mulți pictori sufer de darul de a redă natura cu simple tipicuri sau observații zmulse de ici de colo, împănări de plante și verdețuri, pe când la Ștefan Popescu natura-i filtrată prin sufletu-i poetic, din cale afară de delicat. Coloritul e dulce și armonios, se diafanizează și să pierde în nuanțele adevăratei arte. Într'ânsul se zbate apucăturile peisagiștilor flamanzi, suflet pacific, dornic de singurătate și de perspective mărețe și întinse. Ștefan Popescu face drum peisagelor la noi. La expoziție sa se perândă șiraguri de vizitatori. Fiecare trebuie să ducă cu sine acasă câte ceva. Bogatul, per-vazul de bronz al priveliștelor senine, săracul, lumina de aur al unei dulci amintiri de după amiază!

Carol Seche.

Visul poetului.

În anul 734 dela zidirea Cetății, poetul Virgilius eși din tricliniul lui Mecena, pela a treia vigilie din noapte, sprijinit de brațul lui Quintus Horatius Flaccus.

Pășiau nesiguri prin stradele strâmte și murdare, la lumina falfăitoare a faclelor, purtate de doi sclavi.

— E o prostie, prietene, spuse Virgil, să stai acolo până în zori... să mânânci și să bei prea mult. Mi-am îngreunat stomacul peste măsură, am subț cu un pahar de Falern mai mult și iată tâmpile mi-se bat cu putere și, pe Hercule, nu știu dacă n'o să păzesc iar patul câteva luni...

— Aide, bătrânule, ti răspunse Horaț pe un ton glumet, ce tot îmi indrugi... un pahar de Falern mai mult nu poate decât să dreagă stomacul unui nemuritor... Te culci frumos și în vis vezi continuarea petrecerii: dansatoare din Lesbos, mlădiindu-se după ritmul cântecului leneș, cu acompaniare slăbită de flaut sau chitară... patriciene cu

părul strâns în inele de aur, privind-te cu ochi de flacări și scriindu-ți pe masa de marmoră cuvinte de dragoste, cu degetul înmoiat în cel mai fin Cecub... Culcă-te, prietene, și te trezești apoi limpede și vesel și mâne îmi cetești cântul din urmă al Eneidei.

Se strecorară tăcuți su o poartă mare, dupăce sclavul trase zăvorul.

Horaț eră cu chef.

— Să-mi aduci, băete, o amforă cu vin, din cel mai bun al stăpănu-to, pe urmă să ne lași în pace!

Virgil își lapădă toga și se întinse în pat.

— Văd eu ceva... mă urmărește ca o vedenie... văd eu, că am să mor peste un an... ori chiar mai curând...

— De sigur, prietene, doar și nemuritorii încă trebuie să-și dea obolii reglementari luntrașului Charon... Dar spuneam eu undeva „Non omnis moriar“; rămâne, mă, ceva din noi, rămâne pentru veacurile viitoare, pe când noi vom fi, de mult, praf și cenușă. Ce crezi, că are să rămână din noi? Burta asta de patrician parvenit; ori figura ta de poet slăbănog, cu stomacul stricat? Nimic, absolut nimic. Rămân doar șirele scrise în clipe de elevare sufletescă; slovele inspirate de Apollo și de însoțitoarele lui, încolo: praf și cenușă... pulvis et cinis. Dar schinteia aceea dzeiească...

— Prietene Horaț, tu crezi în zăi?

— Nu cred... dar cred în puterea talentului, în nemurirea scrisului datorit cala-murilor alese...

— Fleacuri, spuse Virgil, sunt dăi!

— Sunt, sed non curant..., reflectă Horaț cu ironie. În sfârșit lucrul de căpetenie e să nu stânjenești pe nimeni, dar să nu îngădui nici altora să te stânjenească. A spus-o de mult măiestrul elin: „Să-ți faci vieța cât mai plăcută, fără a stângeți prin asta fericea altora.“

— Măestrul vostru e un dobitoc... Nu este fericire sub soare, ci toate sunt năluciri deșarte!

— Miuciună! Iată eu sunt pe deplin fericit. Măi Servie, mai adu o amforă încoronată, Koronides cum ti zice Omer, pe urmă îmi pare rău, că nu mai ai ceva distracții în tricliniu, că ți-aș arăta eu, că există fericire sub soare!

Sclavul veni găfâind, și măestrul înghiți amfora dintr'un resufu.

— Măi zăpăciților, spune el, ștergându-se pe buze, ce vreți voi? Toată lumea știe că Olimpul e o creație a poezilor; a ta și a mea și a altor amăgitori spirituali, cari au tras lumea pe sfoară... Olimpul e pustiu... aidem în Elada să urcăm până în vârful lui, să-ți arăt eu, că nu e nici o urmă de zăii, cu care amăgim prostimea.

Virgil ațipise.

Își ridică pleoapele și spuse ca prin vis:

— Nu zăii noștri, mă, căci sunt creații de ale visătorilor, ci Dumnezeu cel adevărat unul singur, cum scrie la Cărțile Sibiline...

— Cărțile Sibiline?

— Da. Acolo am cetit, că un prunc se va naște și va stăpâni lumea întreagă. El va restabili vremea lui Saturn... Lupul și mielul vor paște împreună... Sunt fragmente din cărțile răsăritene, Babilonul, Siria și Palestina.

— Da, Jidantii; aștia de vin cu mărgele și covoara...

— „Un prunc mic ti va paște pe ei“ — scrie acolo... E un galimatias din care nu te poți alege cu nimic, dar eu înțeleg totuși!

— Ce înțelegi? — Măi fârtate, mai umple odată amfora asta. Pe Hercule, e prea micuță! Eu să fi scris cântul al șaselea din Eneidă, aș hea cu vadra.. Măi Vergilius! Publius Vergilius Maro! Nu-mi umbli cu fleacuri. Tu ești un om cu minte; vezi de mai toarnă puțin ulei în opaiți și ungeți și tu gâtul cu acest nectar vrednic de un stomac nemuritor. Și ascultă cântul din urmă „Ad Lyden“, e cel mai frumos din tot ce am scris. Mi-a fost dragă femeia — și când am văzut-o ieri, mi-a venit așa o milă de mine și de ea, încât mi-au dat lacrimile... Mă vedeam încăruntit și o vedeam și pe ea, cum farmecile i-se risipesc în neaut. Și-am scris atunci „Inclinare meridiem sentis, Lyde“ — și am plâns.

— Lyde a ta și toate Camilele și Glicerele, de cari am vorbit noi, sunt umbre ce trec, scânteeți de argint în întunerecul vieții... Ci trebuie să fie ceva mai înalt și și mai curat în acest haos, ceva ca să te ridice la stele...

— Va fi, prietene, mai știi...

— Nu va fi; este, trebuie să fie... Eu văd în viitor o stea ce se pogoară, un copil ce se va ridica la cea mai înaltă treaptă... un copil din slavă pogorit — nu așa ca stăpânii noștri — el va împacă cerul cu pământul, el ne va arăta cărarea, pe care trebuie să mergem... El va ridica neamul omenesc la treapta ce o vrednicește... lupul și mielul împreună vor paște... Lumea nu îl va cunoaște... ei îl va alungă ca pe un smintit... Și totuși el va schimba fața pământului zguduind din temelii de marmoră templele falșilor noștri zăi... Va trece peste lumea de azi un suflu de regenerare, cum trece vântul răcoritor de dimineața peste cei adormiți în orgiile trichiniilor, deschizându-le pleoapele îngreunate de desfrâu... Lumea nu-i va cunoaște... îi va arunca în circ, înaintea fiarelor; îi va scuipa chiar, și totuși ei vor stăpâni odată lumea, când cetatea noastră va fi abea fărâme și ruini... Și un ucenic din rândul lor se va opri la groapa mea din Parthenope și va plânge, gândindu-se că nu m'a aflat în viață. „Ce om aș fi făcut din tine!“ — va zice Paul...

Horat se ridică cu amfora în mână, gata să-i răspundă în bătae de joc. Observă însă, că Virgil adormise și că vorbele din urmă le spusese prin vis.

Ascultă respirația lui șurătoare și duse amfora la gură, în liniște.

Se trânti apoi pe patul de alături, gândindu-se la vedeniile acestui om — vedenii descrise și într-o Elogă de a lui — și-și rise apoi cu încredință:

— A beut amicul cu un pahar de Falern mai mult și acum vede cai verzi pe pereți. Dealtcum cine știe: Poeții aștia mari, au câte odată darul de a pătrunde și în tainele viitorului!

Al. Ciura.

Răspuns unei critici „netendențioase“.

— de Z. Păclișan. —

„Telegraful Român“ publică în nr. 123 și 124 a. c. sub titlul „o broșură tendențioasă“ un articol lung, în care autorul, dl Ion Mateiu, absolvent al seminarului teologic ortodox din Sibiu, se năpustește dintr-o înălțime olimpică și într-un stil de mahalagioaică infuriată asupra sub-

scrisului, autor al cărții „Biserica și Românișmul“ apărută în vara anului acestuia. Dl Mateiu s'a făcut nedemn de răspuns prin lipsa absolută de scrupul, cu care tipărește la adresa mea cea mai murdare injurie și calomnie, prin îndrăsneala încalificabilă de-a falsifica ceea ce dezvoltate în broșura citată și a scrie o mulțime de neadevăruri grosolane cu tendința vădită de a-și amăgi cetitorii, dând astfel o clasică pildă de cel mai veritabil caionism. Scriu totuși șirele acestea pentru publicul cetitor, care necunoscând nici broșura mea nici pe-a dlui Cernăianu și fiind puțin orientat în istoria bisericii române, poate fi indus ușor în eroare de falșurile dlui I. Mateiu, pentru restabilirea adevărului istoric și pentru apărarea cinstei mele literare la care țin mai mult decât la orice pe lumea asta, pe care cearcă cu o cutezanță oarbă să o sdruncine autorul articolului din nr. 123 citat ai „Telegrafului Român“.

După câteva injurii adresate dlui M. Teodorian și Vladimir Ghica, dl I. Mateiu se ocupă de persoana dlui Constantin Cernăianu, pe care-l face agent al catolicismului, cu toate că dânsul e până în ziua de azi credincios al bisericii ortodoxe române din Regat, pentru a cărei înălțare din starea deplorabilă actuală, lucră din toate puterile ca redactor, în tovărășie cu alți credincioși ortodoci, ai gazetei „România creștină“ — nu Biserica creștină cum zice greșit dl Mateiu în articolul său — în fruntea cărui se află cuvintele: *Orthodoxia trebuie să fie pâvaza românișmului și cinstea neamului.*

„Istoricii competenți, scrie dl Mateiu, sprijiniți pe interpretarea obiectivă a izvoarelor istorice, au spulberat repede în cuvinte aspre dar drepte, calumniile și falșurile ¹⁾ acestui intrus îndrăsneț, ridicat proprio motu la titlul expresiv de scriitor de contrabandă“. Dl Mateiu amintește recenziunea anonimă din nr. 123 delat 26 Octombrie 1909 al „Tribunei“, care nu cuprinde nici un argument adus contra afirmațiilor dlui Cernăianu ci injurii, apoi recenziunea criticastrului dela *Revista teologică*, care improșcând cu noroiu în biserică catolică, crede că apără biserică ortodoxă și în sfârșit articolul dlui Dobrescu din ziarul *Vestitorul* ²⁾. Uită însă dl Mateiu să amintească notița dlui Iorga din *Neamul românesc literar* (din 1909 pag. 736), care fiind scrisă de cel mai competent istoric pe care îl avem astăzi, prețuiește mai mult decât toate recenziile de contrabandă ale scribilor dela „Tribuna“ și „Revista teologică“, și în care dsa zice că broșura lui C. e o „lucrare inteligent făcută“; și nu amintește dl Mateiu nici recenziunea din Nr. 8 al „Convorbirilor literare“ (1909) în care stă scris negru pe alb: „Pentru întâia dată cineva are curajul a trage toate concluziunile ce se impun din dezvoltarea istorică a Bisericii române. Dl Cernăianu nu vine cu fapte noi — faptele și datele ce servesc dlui Cernăianu sunt fapte bine cunoscute, fapte

și date pe cari critica istorică nu le mai contestă originalitatea lucrării d. C. e *toată* în înțelegerea și sintetizarea datelor acestora. Recomandăm cetirea acestui volum, de care se va vorbi mult pro și contra (dat fiind caracterul arzător al chestiunii abordate). În tot cazul foarte obiectiv de-o parte, pe de altă parte respiră sinceritate și patriotism curat.“

Vedeți cum a pus critica istorică competentă cartea d. Cernăianu la indexul lucrărilor infecte?!

La un an după apariția cărții „Biserica și Românișmul“ a d. Cernăianu apare broșura cu același titlu a subscrisului, de care se ocupă d. Mateiu, după ce dă gata pe-o coloană și jumătate pe dd. Vladimir Ghica, Mariu Teodorian și C. Cernăianu. Toate celea scrise despre mine și cartea mea afară de afirmația, că sunt absolvent al facultății teologice din Budapesta, sunt neadevăruri susținute cu un cinism revoltător. A afirmă, că din școlile romano-catolice ies oameni „prefăcuți radical, cu mentalitate șuchiată, cu suflete strâmbе și șterse, gata să se războiască și să calumnieze în orice clipă trecutul și instituțiile nu numai străine de ei, ci chiar ale neamului, din care fac parte“, e cea mai mare infamie. Din școlile catolice au eșit aproape toți bărbații mari, pe cari i-am avut de 200 de ani încoace, începând cu acel mare vlădică cu sufletul de mucenic, care a fost Inocențiu Micu Clain. Cum poate scrie un om întreg la minte, că cei eșiți din școlile acestea sunt gata în orice clipă să calumnieze trecutul și instituțiile neamului din care fac parte, când se știe că tocmai ei au mers cu venerația trecutului nostru până la idolatrie? Cine s'a știut încălzi de trecutul poporului român — așa cum apare din documentele irefectabile, nu cum îl vede unul sau altul prin prisma prejudețiilor sale confesionale — mai tare decât Klein, Șincai, Petru Maior și regretatul canonic Augustin Bunea, cari au învățat în școlile catolice din Roma și Viena? Au fost oare aceștia astfel de oameni, încât cel din urmă sgârăie-hârtie să le poată pune pe frunte stampila de calumniatori ai trecutului și instituțiilor noastre naționale, numindu-i oameni cu mentalitate șuchiată, suflete strâmbе și șterpe?! Da, sunt gata cei ieșiți din școlile romano-catolice să se războiască totdeauna până la ultima picătură de sânge cu toți, cari își fac din mistificarea adevărului și propagarea minciunii ținta de căpetenie a vieții lor.

Nu e adevărat, că am rămas înaintat și „amețit“ chiar de „slovele fosforecente“ ale cărții d. Cernăianu, ceea ce se vede din introducerea broșurei mele (pag. 5-6), unde am zis, că lucrarea d. C. e „o compilație isteată după câteva cărți ale dlui Onciu, Iorga, „Influența culturii grecești“ alui G. M. Ionescu, „Discursuri, autonomia bisericăscă, diverse“ alui Bunea și după cursurile d. Dobrescu“, și unde am arătat unele din defectele, cari au fost cauza ignorării cărții dsale. Nu i-am recunoscut și nu-i recunosc nici acum, dlui Cernăianu alt merit decât acela, despre care vorbesc la locul citat al broșurei mele, adică meritul „de-a fi adus în discuție o chestiune de-o importanță uriașă și mai ales marele merit de-a fi tras cel dintâiu concluziunile, cari se impun cu necesitate

¹⁾ E vorba de cartea dlui Cernăianu: „Biserica și Românișmul“ apărută în vara anului 1909.

²⁾ Aprecierile dlui Dobrescu nu poate fi luată în considerare fiind dânsul interesat în chestiune prin critica aspră ce i-o face dl Cernăianu în broșura citată.

logică din premisele stabilite de cei mai de frunte istorici români, cu privire la rolul bisericii în trecutul neamului românesc" (pag. 6). Nu-i adevărat, că am încercat îndată la început ideile dezvoltate de dl Dobrescu în conferința sa „*Rolul bisericii în trecutul românesc*“, publicată în nr. de pe Iunie 1909 al „*Convorbirilor literare*“, ci am dat numai un rezumat scurt din studiul învățatului profesor, fără nici un cuvânt de apreciere, cum nu e adevărată nici afirmația, că lucrarea mea e un rezumat și mai simplu sprijit pe aceiași autori (Iorga, Onciul, Bunea, Ionescu și Dobrescu) pe care e sprijinită și a d. Cernăianu, deoarece eu n'am folosit nicăiri cărțile lui Bunea, iar din cartea d. G. M. Ionescu am citat — după d. Cernăianu — numai șapte (7) șire, cari se pot ceti la pag. 34—35 ale broșurii mele și cursurile d. Dobrescu le cunosc numai din citatele d. Cernăianu.

Dl Mateiu se ocupă apoi cu conținutul broșurii mele. Nu-i convin rezultatele, la cari am ajuns în cap. III, unde am arătat (pp. 15—22) rolul bisericii ortodoxe în dezvoltarea culturii naționale dela întemeierea ierarhiei în celea două principate până la sfârșitul veacului al XVI-lea. Ca să dovedească netemeinicia concluziilor mele recensentul se provoacă la biserica apusană, zicând „latina ține în aceeași măsură încătușate popoarele din Apus ca slavona la noi.“ Modul acesta de argumentare atât de obicinuit la scriitorii ortodoksi nu are nici o valoare, pentru că păreri nefavorabile despre biserica ortodoxă nu se pot combate, arătând slăbiciunile bisericii apusane! Dacă dl Mateiu voiește să zdrăcească rezultatele, la cari am ajuns eu, trebuie să arete, că *faptele*, pe cari ne sprijinesc, sunt neadevărate. Aceasta e unica procedură corectă.

Asemănarea, pe care o face criticul „Telegrafului român“, între stăpânirea limbei slavone în biserica română și stăpânirea celei latine în biserica apusană e foarte puțin potrivită. Limba slavonă, la noi, a împedat dezvoltarea și cultivarea limbei române fără să ne dea în schimb nimic, fiindcă nu avea ce. Cunoștința limbei slave nu ne-a deschis orizonturi nouă și tot ce ne-a putut da, a fost cunoștința câtorva cărți religioase, bisericesti și foarte puține cu alt cuprins. Pentru popoarele din Apus limba latină nu a fost o norocire, ci o adevărată binecuvântare, fiindcă această limbă „conține — cum zice dl Xenopol (Ist. Rom. ed. Șaraga vol. II, pag. 116) — cheia unei comori întregi de idei înalte, de forme măestre, de învățături prețioase, cari pătrunseră tocmai prin acest canal mințile mulțimei și deslănțuindu-le, le făcură destoinice pentru civilizare și pentru spornica rodire de mai târziu a graiului național.“ Cu cunoștința limbei latine popoarele din Apusul Europei s'au putut cultiva, pentru că în aceasta limbă se aflau scrise celea mai mărețe produse ale minții omenesti, pe când nouă cunoștința limbei slave nu ne-a adus nici un folos cultural, și cugetarea românească a fost îndreptată spre drumuri necunoscute numai după ce românii din principate au început a cerceta școlile mari cu limbă latină ale Poloniei.

„Mai amintim apoi — zice d. Mateiu ca să combată, firește, dovezile aduse de mine pentru arătarea influinței desastroase

a ortodoxiei slavone asupra poporului român — și sfârșitul tragic, de care s'au împărtășit din partea bisericii apusane *luptătorii pentru tălmăcirea scripturii în limba popoarelor, ca Wycliffe în Anglia, Ion Hussu în Bohemia și Ion Wessel în Germania. În aceste cazuri biserica s'a dovedit o înverșunată dușmăndă a luminării credincioșilor ei.* Afirmațiile acestea dovedesc sau o detestabilă rea credință sau o ignoranță condamnabilă din partea unui absolvent de teologie ortodoxă, cu pretenții de-a face critică istorică. Tertium non datur. Nici Wycliffe, nici Huss și nici Wessel nu au avut sfârșit atât de tragic pentru tălmăcirea scripturii în limba popoarelor, ci pentru învățăturile eretice, profesate de dânșii. Se știe, că Wycliffe, între altele negă prezența reală alui Hristos în sf. Euharistie și originea divină a jertfei liturgice, că nu recunoștea numai două taine: botezul și căsătoria etc. etc. și aproape aceleași lucruri le învăță și Ion Huss, iar Wessel în cartea *Farrago rerum theologicarum* zicea, că legile bisericesti nu au putere obligatoare, neagă jurisdicția papei peste biserica întreagă, învăță că spovedania e superfluă și nu recunoștea pedepsele purgatorului. Acestea — nu tălmăcirea scripturii în limba popoarelor, cum afirmă el. Mateiu — au fost cauzele condamnării lui Wycliffe, Huss și Wessel.

„Că nu a fost tocmai așa desastroasă influința slavonă, ar fi putut vedea dl Păclișan și din aprecierile lui C. Erbiceanu, puse în prefața „Influinței culturii grecești“ alui G. M. Ionescu... zice dl Mateiu. Afle dsa, că noi, cei ești din școlile romano-catolice, nu studiem chestiuni atât de importante din prefetele nimărui, ci din faptele și datele istorice, cari au mai multă valoare decât o sută de prefete de-ale d. Erbiceanu.

„E apoi notoric — continuă dsa — rolul bisericii ortodoxe în dezvoltarea curentului de cultură românească, pornit sub influința hussitismului și al (sic!) reformatiunii“. I-ași fi foarte recunoscător dlui Mateiu, dacă mi-ar arăta în ce constă rolul bisericii ortodoxe în dezvoltarea curentului de cultură românească, pornit sub influința hussitismului. Rolul ortodoxiei în curentul de cultură românească, pornit sub influința reformatiunii e foarte mic. Ce merit are biserica ortodoxă în tipărirea *Catehismului* din 1544, în care se recunosc numai două taine (botezul și cuminecătura), și care învăță, că *numai* prin credință ne putem mântui¹⁾, a *Evangheliarului* din 1561, tipărit la Brașov „cu zisa jupânului Hanăș Begner“, a *Tălcului Evangheliilor și Molitvelnicului*²⁾ din 1564, apărut cu cheltuiala lui Forró Miklós, a *Evangheliei cu învățătură* (1580—81) tipărit „cu ajutorul lui Hrajiță Lucaciu, județul Brașovului“, a *Păliei*, apărută la Orăștie „cu cheltuiala lui Ghesti Freanți, hotnogiul Ardealului și

¹⁾ B. P. Hajdău. Cuvinte din bătrâni, vol. II. București 1879, pag. 102.

²⁾ În acest Molitvelnic, care e o traducere a „Agendei“ calvine, cetim, că „liturgia n'au tocmăit-o Hristos să fie slujba morților“, pentru că „după moarte morților nu putem folosi nimica.“ Tot aici e introdus la administrarea sf. taine a căsătoriei jurământul atât din partea miresei cât și a mirelui. Vezi „Un fragment din molitvelnicul diaconului Coresi (1564) de Nerva Hodoș în „Prinos lui Sturza“ pag. 252—53 și 264—66.

a altor oameni buni?“ Sau are vre-un merit biserica ortodoxă pentru tipărirea *Catehismului calvinesc* din 1640, a *Evangheliei cu învățătură*, apărute în anul următor tot acolo? Biserica ortodoxă are numai meritul de-a fi dat din sinul său o mulțime de vlădici, protopopi și preoți gata în orice clipă să primească și propage dogme și învățături diametral, opuse dogmelor și învățăturilor bisericii răsăritene.

„Activitatea literară originală a călugărilor din aceasta epocă o reduce (dl Păclișan) la „câteva însemnări istorice vechi.“ Mitropoliții, episcopii și preoții, ce erau niște oameni simpli și fără învățături.“ Tot atâtea afirmații gratuite.“ Astfel continuă d. Mateiu. Da, am zis în broșura mea (pag. 18), că „cea mai însemnată parte din activitatea literară originală a călugărilor din mănăstirile românești o formează celea câteva însemnări istorice vechi, scrise în limba slavă, cari cuprind date prețioase despre trecutul nostru și au servit ca izvor cronicarilor români de mai târziu.“ Sunt acestea afirmații gratuite? Au făcut călugării din mănăstirile românești mai mult? Să mi-se arete. N'am zis nicăiri, că mitropoliții, episcopii și preoții „erau niște oameni simpli și fără învățături“, ci am zis la pag. 19, că „*frunțașii bisericii sau erau oameni simpli și fără învățături, sau cei mai cu carte, ești din mănăstirile, în cari se cultivă literatura, pe care o cunoaștem*“ (adecă cea slavă), ceea ce e cu totul altceva. Sau nu?

Trecând la capitolul următor („Activitatea culturală a bisericii dela sfârșitul veacului al XVI-lea până la începutul veacului al XIX-lea“) d. Mateiu, tipărește îndată la început un nou neadevăr. N'am zis nicăiri, că pentru suferințele îndurate în epoca grecească e „vinovată biserica ortodoxă, care a suferit această pecingine, fără a căuta înlăturarea ei“, ci, cum se poate ceti la pag. 24—25 a cărții mele, am zis, că biserica românească a fost în timpul acesta de câteva veacuri cel mai puternic mijloc de întindere a grecismului, cum fusese până aci refugiul culturii slave din peninsula balnică, adevăr recunoscut și de dl Erbiceanu.

În nr. 124 al „Telegrafului român“ d. Mateiu vrea să dovedească, că toate celea spuse de mine dela pag. 23—58 sunt „neadevăruri patente, debitate cu o cutezanță oarbă“. Cu toate acestea nu aduce nici o probă contra afirmațiilor mele despre cultura mănăstirilor din epoca aceasta, decât fraze stereotipe ca „e îndeobște cunoscut“, „e cu desăvârșire neadevărat“ și injurii de cea mai murdară speță. Tot ce am scris eu dela pag. 33—45 despre starea mănăstirilor se bazează pe documente contimporane, cari nu se pot combate cu injurii mai mult sau mai puțin spirituale. După ce mă injură pe o coloană și jumătate — crezând firește, că a combătut celea susținute de mine cu dovezi puternice — trece la capitolul în care vorbesc despre activitatea clerului înalt, tipărind și aci, în propoziția a doua un neadevăr incuificabil. N'am zis, că *arhieriei* greci, pe cari îi inșir, au infectat viața publică din principatele române, ci am zis, „că scaunele arhieresti încă au trebuit să simtă mult timp influința *elementului*, care a infectat întreagă viața publică din țările românești“

(pag. 46). Despre arhierii greci, cari au stat în fruntea bisericii române, am zis numai atât: dela străinii aceștia fără înțelegere pentru interesele noastre superioare, cultura românească nu putea aștepta mult“ (pag. 47).

Ca să-mi arate rolul uriaș al arhierilor români în dezvoltarea culturii noastre naționale, combătând astfel „aberațiile bolnăvicioase“ ale mele, d. Mateiu se provoacă la Anastasie Crimea, care a fost „un caligraf cu gust și răbdare, dela care ne-au rămas frumoase manuscrise îmbogățite cu miniaturi, *Evanghelia* din 1609, cea de pe la 1614, *Apostolul* din 1610, *Liturghia* din 1610 și cea din 1612“¹⁾, (acestea sunt *marile merite literare* ale lui Crimea: *caligraf* cu gust și răbdare), la Leon Gheuca (Mitropolitul Moldovei dela 1786—1788 sau începutul lui 1789), care a avut o creștere aleasă, al cărui mare merit este traducerea unei cărți cu învățături morale și religioase din limba franceză, la Iacob Stamati „un arhieru — citează d. Mateiu din d. Iorga — învățat, știind ceva grecește și slavonește, poate și franțozește“, ca și când cunoștința slabă a lor 2—3 limbi ar fi o vrednicie uriașă, la Varlaam și Dosofteiu etc. etc. Numele acestea le-am cunoscut și eu și am cunoscut și activitatea lor, despre care am scris, că „nu-i o activitate intenzivă, care să cuprindă viața neamului în tot complexul desfășurării sale, activitate sguđuitoare, care croiește drumuri nouă și fascinează masele largi, răpindu-le în vârtejul luptei pentru ideal... Rostul lor, a celor mai de frunte, se mărginește la traducerea și tipărirea cărților sfinte de slujbă bisericească în românește, minimul datorințelor arhieriești“ (pag. 48). Au făcut mai mult cei amintiți de d. Mateiu? Esecție face — cum am zis și în broșura mea — Veniamin Costachi, cel mai strălucit arhieru, pe care l-a avut biserica română din principate și contemporanul său din Muntenia, Dionisie Lupu. Am scris tot acolo (pag. 49), că activitatea clerului românesc, așa modestă cum a fost — își are — per accidens — însemnătatea sa incontestabilă pentru dezvoltarea vieții noastre naționale, ducând pe aripile scrișului nu numai înțelepciunea senină și sfântă a învățaturii dumnezeiești, ci și conștiința, că suntem un neam, unul singur și nedespărțit. Acesta e meritul, singurul merit, al unora din arhierii români din cele două principate, câștigat prin tipărirea cărților bisericești, căci altceva n-au făcut.

Am arătat apoi, că rolul cel mare, care i-se atribuie bisericii române în dezvoltarea artei noastre naționale e aproape nul și am dovedit, pentru cei cari au ochi de văzut și urechi de auzit, că deși arta noastră veche e bisericească existinta, și dezvoltarea ei nu se datorește reprezentanților bisericii, ci domnilor și boierilor, cari au întemeiat vechile noastre monumente de artă.

¹⁾ Iorga: Ist. bis. române I, 241. Crimea și-a însemnat în istoria bisericii române nu prin lucrările sale literare, ci prin ctitoria sa, frumoasa mănăstire Dragomirna și prin strigătul „de dureroasă îngrijorare“, prin care a dispus, ca mănăstirea să nu poată fi închinată sf. Munte sau Ierusalimului și în ea să nu stăpânească niciodată egumen din mănăstire străină. Meritele acestea i-au fost recunoscute și de mine. (Vezi pag. 37 și 54 ale broșurei mele).

În capitolul acesta am amintit și meritele unor arhierii, cum au fost Macarie, episcopul de Roman (1531—1558), întemeietorul mănăstirii Râșca, Nicanor, întemeietorul mănăstirii, azi ruinate din deal dela Agapia, A. Crimea, ctitorul Dragomirnei etc. Dl. Mateiu numește capitolul acesta: *zero*, zicând „ne permitem să nu facem nici o reflexie, singurul răspuns, ce ni-se pare potrivit aci“ și adaug eu, răspunsul cel mai ușor.

Mă roagă apoi dl. Cernăianu, că dacă nu sunt un spirit obtuz și un falsificător în materie de istorie să nu insult biserica, în care trăiește, dela originea¹⁾ sa majoritatea covârșitoare a neamului românesc, biserica, în cuprinsul căreia s'au închinat până la *nefericitul* an 1700 și strămoșii mei. Merți. N'am insultat biserica ortodoxă nicăiri, ci am constatat adevărul istoric. Se vede însă că am ajuns într-o stare, când se pot aplica cuvintele lui Ibsen: „pentru ochii mei lumina acum e cel mai mare rău.“ Anul 1700 e numit de dsa an nefericit.

Uită însă, că „fără unirea în credință cu Împăratul nu eră libertatea, prețuirea, recunoașterea demnității umane, fără unirea în credință cu Roma nu erau școlile mari din străinătate pentru ucenicii români, aspri în ale învățaturii, nu eră mai ales aceea mare școală pentru inima poporului nostru, care a fost Roma însăși“²⁾.

* * *

Dl. Mateiu zice în mai multe locuri ale lungului său articol, că broșura mea e un resumat al „pamfletului“ d. Cernăianu, că l-am copiat pe dl. C. în chip „licean“, că-l utilizez *copiindu-l*, că broșura mea este „un pamflet de propagandă papistă la fel cu a lui Cernăianu, după care este *copiat*.“ Acestea sunt acuzele cele mai grave, cari i-se pot aduce unui scriitor și acuzele acestea le susține dsa fără să dovedească nimic cu toate că ar fi fost dator să o facă.

Broșura mea, cum se pot convinge toți, câți o cunosc și au la îndemână și cartea d. Cernăianu, e lucrată cu totul după alte izvoare și după alt sistem. Cernăianu vorbește în cap. I, dela pag. 11—37, despre epoca romană a bisericii române, despre care eu am scris 35^{1/2} șire, ajungând la concluzii contrare concluziilor dsale și în același capitol, după ce amintesc în câteva șire năvălirea Slavelor, mă ocup mai pe larg de năvălirea Bulgarilor, încreștinarea lor, dezvoltarea ierarhiei bulgare, introducerea ritului și limbei slave la Români, având în privința aceasta păreri opuse părerilor dlor Xenopol, Onciu și Dobrescu, cari sunt aplicați să dea crezământ afirmațiilor *Carstoenicului* călugărului bulgar Paisie și la sfârșit dau câteva date — singurele cunoscute până acum — despre starea bisericii române pe timpul când eră supusă iurisdicției bisericii bulgare. Să mi-se arde ce-am copiat eu în capitolul acesta din cartea d. Cernăianu.

În cap. II. C. vorbește despre întemeierea ierarhiei în țerile române, încercările de convertire ale Papilor dela

¹⁾ Cercetările mai nouă ale dlor Onciu și Dobrescu au dovedit, că neamul nostru a fost supus până în veacul al IX-lea iurisdicției bisericii latine, folosind limba latină și ritul latin.

²⁾ Iorga: Sate și preoți din Ardeal. București 1902, pag. 191.

Roma, întemeierea mănăstirilor, influința husică — căreia i-se dă o importanță extrem de exagerată — despre mișcarea literară, pornită sub influința reformațiunii și despre activitatea literară din principate. Se dau citate lungi din cărțile d. Iorga și din cursurile d. Dobrescu, însoțite de comentarii vehemente. Cu un cuvânt date și fapte aduse de-avalma fără nici un sistem. În capitolul corespunzător al cărții mele nu fac nici o amintire despre încercările de convertire ale Papilor, despre husitism sau reformațiune, ci vorbesc despre rolul mănăstirilor în cultura românească, a clerului înalt în a celui de rând, și în sfârșit, despre întemeierea primei tipografii pe pământ românesc și despre rostul ei pentru cultura națională, tot lucruri, de cari d. Cernăianu nu se ocupă.

Urmează în cartea d. Cernăianu cap. III. („Epoca de luptă între trei curene“), pe care eu nu-l am. În cap. IV. dau o listă *aproape completă* a arhierilor greci, cari au petrecut în principatele române — Cernăianu abia dă numele alor 3—4 —, vorbesc apoi despre mănăstirile închinete, despre celea slobode, despre clerul înalt, starca preoțimeii de rând și la sfârșit adaug un capitol („Chestiuni mărunte“), în care arăt pe scurt rolul bisericii în dezvoltarea instrucției și artei naționale. Toate acestea lipsesc cu desăvârșire sau sunt numai atinse în cartea d. C., în care urmează un nou capitol despre „*Epoca română*“ urmărind dezvoltarea bisericii române până în pragul zilelor noastre.

Dl. Mateiu merge și mai departe. Citând câteva șire din „Incheierea“ mea, zice, că sunt „*sterpelite*“ după Bunea (Vechile episcopii pag. 145) Ca să vadă cetitorii mijloacele, cu cari lucră acest domn, pun cuvintele din „Incheierea“ mea citate de dsa și pag. 145 din cartea lui Bunea pe două coloane.

Biserica și românismul p. 57.

„Am urmărit rolul bisericii ortodoxe în dezvoltarea culturii naționale, dela întemeierea ierarhiei în cele două principate până la începutul veacului al XIX-lea. Concluziile, cari nu se impun cu necesitate logică, nu sunt măgulitoare, și sufletul ni-se umple de durere, când vedem rolul uriaș, pe care l-a avut biserica în dezvoltarea vieții naționale a popoarelor din apusul Europei și ne gândim de altă parte, la *fatalul destin*, care ne-a aruncat în brațele unei biserici de-o sterilitate extraordinară, inficiată de un bizantinism ucigător de suflete, căreia îi lipsia și-i lipsește și astăzi puterea de viață, energia și avântul tineresc, făcător de minuni, când ne gândim, că având alte legături ierarhice, biserica ar fi fost pentru noi pedestalul, pe care ne puteam înălța în șirul popoarelor luminate.“

Vechile Episcopii pag. 145.

„Fatalul destin al istoriei — este expresiunea domnului Onciu — care ne-a smuls din brațele Romei și ne-a aruncat în brațele unei ierarhii slavo-bizantine, străine de firea și menirea noastră, ne-a făcut incapabili de-a creă un stat puternic în Orientul Europei. Rolul acesta a rămas altora, cari ne-au fost atât de naivi și neorientați în politică, pecum am fost și suntem de comun noi Români. Sau dacă aceasta s'ar părea cuiva o afirmațiune prea cutezată, va admite cu dl. Iorga macar adevărul, că „în alte timpuri adoptarea catolicismului ar fi fost pentru noi o mare binefacere și ar fi dat poporului nostru bine înzăstrat o civilizație cel puțin egală cu a

Poloniei și Ungariei.“ In special România din Transilvania și Ungaria, venind în conflict cu organizația catolică a statului tocmai prin religiozitatea slavo-bizantină, nu s'a putut avânta la nici un rol politic, n'au putut timp îndelungat să întemeieze o ierarhie separată, n'au putut să-și creeze o literatură în cultură proprie, cum vedem că s'a întâmplat la Croații catolici, cari deși numai o mână de oameni ne pot arăta alt trecut, și astăzi au cu totul alt rol politic în cadrul statului ungar. Din contră, pe când țărani români erau ținuți în întunec prin limba și literatura slavă, nepricupită nici de ei, nici de preoții lor, pe atunci cneji și voievozii românești, elita societății românești, spre a-și putea susține și mai departe poziția socială, ce o ocupau în organismul statului, mulți au fost împinși în mod irezistibil spre catolicism și astfel rupând celea mai puternice legături cu poporul, din care eșiseră, și-au pierdut naționalitatea. Iată cum a știut biserica slavo-bizantină conserva limba și caracterul național al bietului popor românesc din Ungaria și Transilvania.

Zice apoi dl Mateiu: „Pentru a da aparență științifică cărțuței sale, (dl Păclisan) recurge apoi, și pare, și la următorul sîrtilic: dl Iorga în a sa „Istorie a bisericii ramânești“ indică isvoarele de mână întâi la citatele din text. Deși dl Păclisan avea deci citatele reproduse în Istoria dlui Iorga, autoritări din punct de vedere istoric, se face totuși a merge la isvoarele dlui Iorga pretinzând, că reproduce de-acolo (Vezi pentru acestea Iorga Ist. bis. rom. I. 284 și not. 1 și v. p. 39, vol. I. 375 și nota 2 cu v. p. 39, I, 273 și nota 4 și v. p. 41)“. Acestea le tipărește d. Mateiu pe hârtia răbdurie dela pag. 519 a „Telegrafului român“. Să vedem deci. Nimic din celea spuse de ~~dl Iorga~~ Ist. bis. rom. I, 284 nu se află în cartea mea. In nota 1 dl Iorga citează vol. II. al „Inscripțiilor“ dsale din bisericile Românești pp. 95—96, pe cari eu nu le-am folosit și nu le citez nicăiri, nici la pag. 39 și nici la altă pagină a scrierii mele. La pag. 375 dl Iorga vorbește despre măsurile luate de Radu Leon contra elementului grecesc. Despre același lucru vorbesc și la pag. 39—40. Decretul lui Radu Leon e publicat în *Magazinul istoric* vol. I. la care mă provoc și eu și dl Iorga. Ori ce om însă, care vede, se poate convinge, că eu am avut în mână volumul citat al Magazinului istoric, pentru că citez din el verbal lucruri pe cari dl Iorga nu le citează. Afară de aceea dl Iorga se provoacă numai la pag. 131—34 al magazinului istoric, pe când eu mă provoc la pag. 131—35. La pag. 273 din Ist. bis. rom. vol. I. dl Iorga amintește descrierea, pe care o da un misionar catolic dela sfârșitul veacului al XVII-lea (1680), în care ne spune că în țara românească toate mănăstirile călugărilor au țiganii proprii, ale căror mueri, bătrâne și tinere, măritate și fete, umblă liber prin mănăstire, fac pânc, ferb bucate și mătură casele.“ Descrierea e publicată în *Magazinul istoric* vol. V. pe care-l citez și eu și dl Iorga. Dl Mateiu putea vedea și aici, că eu am folosit însași descrierea citată în cartea dlui Iorga fiindcă dl Iorga citează în notă numai pag. 56 a „Magazinului istoric“, iar eu citez pag. 56—57. Tot așa se putea convinge dl Mateiu că pe Cantemir nu-l citez din d. Xenopol, pentru că cum știe toată lumea, învățatul istoric în Istoria sa apărută în ediția Șaraga, nu da

note nicăiri, eu însă la pag. 35 a broșurei mele nota 52 citez »*Operele principelui D. Cantemir tom. II. Descrierea Moldovei pag. 162.*« Am luat eu citatul din Xenopol? Dacă da, de unde am luat nota, pe care Xenopol nu o are?!

Așa stă chestia cu „șirtlicurile“ mele E compatibilă procedura aceasta cu demnitatea unui absolvent de teologie ortodoxă? Prin astfel de mijloace crede dsa, că mă va putea distruge?!) nici odată. Adevărurile susținute de mine și sprijinite cu dovezi puternice, nu se pot distruge cu loviturile de cojută ale tuturor Mateilor din lume.

De încheiere, rog redacția „Telegrafului român“, care a tipărit zece (10) coloane de injurii și calomnii la adresa mea să reproducă pentru clarificarea cetitorilor săi răspunsul acesta.

FOCUL SACRU.

Legendă din Siena veche, de I. Jørgensen.

Trad. de Ioan Popu.

(Continuare).

L'a încunjurat lumea cu razele ei strălucitoare.. Veșmântul lui dur acum i-se părea tot mai greu, iar picioarele goale i-se păreau că sunt și mai murdare când vedeă ghetele acelea din piele fină neagră și galbină...

Bătrân nebun, bătrân nebun! îi șoptea o voce internă și i-se părea, că domniile aceia mândrii și femeile acelea frumoase privesc la el, clatină din cap și dau din umeri zimbând disprețuitor... Razele soarelui însă ard așa de puternic și îi luminează deodată veșmântul lui urât și sărăcăcios... — O Doamne, Doamne! — strigă desperat și se oprește în mijlocul mulțimii — pentru ce ma'î părăsit?

Dar n-a primit nici un răspuns. Giovanni Colombini într'adevăr eră părăsit cu totul. Lumina s'a stâns în sufletul lui. Poarta pe care aveă să intre la fericirea cerească s'a închis; mai mult nu putea să treacă peste pragul ei.

Acum Giovanni Colombini să părea, că aiurează. Se simțea ca și un copil, pe care tatăl său l-a condus până acum de mână, deodată însă l-a părăsit și bietul copil a rămas singur și fără conducător. În jurul lui sunt numai străini, cari îl împing în toate părțile și nu știe sărmanul cum să ajungă la tată său...

Și copilul plânge. Giovanni însă era bătrân și nu mai putea să plângă pe stradă. Trebuia însuși să-și ajute, cum va putea.

Nu departe de el se aflau trei tineri, cari se înțelegeau să meargă să cizeze la o altă.

— Mai întâi să avem o supă bună — zice unul.

— Apoi carne feartă — zice celalalt.

— Și apoi friptură — spune al treilea.

— Da, și în urmă caș, struguri, pere, pierseci și mandule — zice iarăș cel dintâi și zimbește îndestulit.

Giovanni privește la tinerii aceștia. Vieța lor ese așa de plăcută și fără griji... El însă duce o vieță aspră grea, primejdioasă și chiar nesuferită.

Da și încă primejdioasă pentru sufletul

*) În Nr. 123 al „Telegrafului român“ d. Mateiu zice că subscrierul sunt o apariție bolnavă, care trebuie, combătută și distrusă cu orice mijloace.

său... Oare nu poate să se înșele, nu poate să umble pe o cale greșită?... Se provoacă la pacea, bucuria și mângâierea aceea internă, ce a simțit-o în decurs de atâția ani. Dar oare a lucrat înțelepțeste, când s'a încrezut așa de mult în simțeminte? Diavolul poate să ieie formă de inger, și să ademenască sufletele cu o strălucire și dulceață înșelătoare.

Îl poate face pe om să creadă că se află pe calea cea dreaptă ce conduce la sfințenie. Ba îl poate înșela în întreaga vieța, iar în ceasul morții cu un zimbet batjocoritor să-i nimicească toată lucrarea, și să-i arete chipul unui suflet plin de patimi, așa că acela care se credea în împărăția vieții de veci, acum să ajungă în adâncul desperării...

Giovanni, fără să știe unde merge, rătația pe străzile orașului... Pacea și lumina de care s'a bucurat până acum nu se mai reîntorcea... Desperat cum eră, se cugetă, că ar fi bine ti vine în minte să caute pe Messer Boccacio, autorul cărții „O sută de novele...“

Dar mai bine să abzică de acest plan... Să părăsească orașul acesta mare și să meargă iarăș acolo la câmp, între pădurile de maslini. Hotărât iar s'ar aprinde lumina în sufletul lui... Și nu știa ce să facă...

Deodată însă să face lumină înaintea lui. Cine l-a îndemnat să abzică de propunerile sale? De bunăseamă diavolul, care n-a voit să deslege funia cu care eră legat sufletul lui Boccacio, și acum voia să-l prindă în laț și pe el, care cercă să-i răpească prada din mână...

Deși a greșit Colombini, totuși Isus Christos nu va suferi pentru aceasta. Până acum pentru ori-ce slujbă cât de mică, îl încercă cu daruri bogate; acum însă a putut să vadă, că nu slujește pentru remunerațiune ci din iubire și dar nu poate să-l treacă cu vederea!

Soarele se coboriă spre sfințit când Colombini trecea pe lângă biserica catedrală. Fără să observe ce mai este în dreapta și în stânga, pe lângă capela Ghilberti, cea cu ușa de bronz, merge deadreptul la Santa Maria Novella.

Aici îl conduce în grădină. Pe o bancă de marmoră, la umbra unei tufe de oleandru, Boccacio cetea dintr'un manuscris al lui Ovidiu.

Când aude pașii oaspelui se ridică și începe să zimbească, văzând mai ales haina aceea aspră și picioarele goale ale lui Colombini. Dar pentru aceea îl salută respectuos.

— Frate, cui pot să mulțămesc de cinstea ce mi-o faci, când vii să mă cercetezi? Ori poate îmi aduci vre-o veste dela Petrarca prietinel și magistrul meu iubit, care se află la Avignon în curtea Sfinției Sale?

— Da î-ți aduc veste dela un prietin bun — răspunde Colombini — dar nu dela Petrarca, ci dela un om care te cunoaște așa de bine, precum tu însuți poți să te cunoști, și pe care tu nicicând nu l-ai văzut, dar cu toate acestea înaintea lui nici o lucrare de a ta nu este necunoscută.

— Pe cinești mea frate — zice Boccacio șezând — dacă nu mă înșel tu-mi aduci veste chiar dela Bunul Dumnezeu!

— Da și nu — răspunde Colombini — Dă-mi însă voie să ocup loc; și dacă ai timp să me ascuți, îți voi spune tot.

Și Colombini a început să vorbească.

— Mai întâi trebuie să știi, Messer Boccaccio, că nu departe de Siena este o mănăstire ce se cheamă Maggiano. În mănăstirea aceasta a trăit un călugăr, ce ducea o viață foarte sfântă. Il chemă Dom Pietro. Eră din neamul Petronienilor din Siena. În state de 17 ani a intrat în ordul călugăresc.

Aici observă o disciplină foarte aspră, își chinuia trupul cu tot felul de torturi, pentru Dumnezeu i-s'a și arătat mai de mulțori. Ba se auziau în chiliea lui și cântări de ingeri.

Odată, nu de mult Dom Pietro m-a chemat la el, doar îi eram prieten și om de încredere și de mulțori duceam principiilor vești dela el despre lucrurile viitoare. Și Dom Pietro mi-a zis:

„Dragul meu Giovanni, să nu te miri de lucrurile ce-ți voi spune acum. Nimănui nu voiam să-i descoper și mie chiar ție, dar voința celui de sus mă silește.

Într'o noapte mă rugam singur. Dar deodată am fost răpit până în al treilea cer. Mă aflam chiar înaintea tronului lui Dumnezeu, și nici nu-ți pot povesti ce lucruri am văzut și am auzit. Secretele multor inimi s'au deschis înaintea mea. Era mai să mă cufund în marea aceea de lumină dumnezească. Am văzut adâncimile fericirii de veci și a osândei de veci și am înțeles pentru ce trebuie să fie astfel toate acestea și de ce nu pot să fie altcum. Și am văzut, cum sufletul ce se află în împărăția fericirii vecinice nu poate să dorească, decât ceea ce este bun, și orice dorință îndată ce a încolțit în inimă, se împlinește; iar în focul de veci, sufletele nu pot să doriască altceva, decât chinuri nouă, suferințe nouă și torturi nouă, și îndată ce au vre-o dorință îngrozitoare, numai decât să și îndeplinește. Am văzut și sârmanele suflete ale oamenilor din purgator. Mulți sunt nesiguri de mântuirea lor, și aceasta e cea mai grea pedeapsă pentru ei. De mulțori trebuie să fie așa de aproape de focul blăstămului veșnic, încât îi simțesc flăcările și cred, că acelea numai decât îi vor și înghiți, iar de altă dată trebuie să vadă pe cei din locul luminii și a desfătării și e așa de îngrozitor, când trebuie să știe, că peste aceea s'a rostit deja judecata și nu se mai poate schimba, iar peste ei încă nu s'a rostit. Cum doresc ei să mai poată trăi numai un moment, și ce rău le pare pentru ori-ce cuvânt urât și cuget necurat, pentru ori-ce faptă păcătoasă, întrelăsarea a rugăciunilor, și pentru neparticiparea la sf. liturgie! Dar ori-ce părere de rău, nu le mai folosește nimic și suferințele lor sunt așa de mari, încât mie mi-se pareă că ei numai decât trebuie să se și nimicească.

„Atunci am văzut și un suflet, care încă trăiește, dar căruia i-s'a spus deja judecata.

„L-am văzut înaintea tronului lui Dumnezeu. Nu stă în picioare ci zace. Era ca și un cadavru ce trece în putrezinune, deși încă e viu. Mirosul ce răspânda era așa de puternic, încât nici ingerii, cari stau în jurul lui nu-l put-au suferi, ci în tot momentul trebuiau să treacă într'un alt studiu și să se curățască. Și însuși sufletul, ce se află înaintea judecătoriaului încă își simțea mirosul. Până a fost pe pământ nu l-a observat niciodată, căci l-a învins mirosul fumului de tămâie al oamenilor. Acum însă răspândia un miros așa de greu încât, se păria, că nici odată nu se va putea curăți de el. Iar în

mijlocul miresemelor cerești eră ca și o grămadă urâtă ce în putrezinune. Deaceia îi eră grozav de rușine.

(va urma).

Bibliografie.

A apărut:

Dr. Iuliu Florian: **Credința ostașului**. rugăciuni și învățături folositoare pentru ostași. Păr. capelan militar face un neprețuit serviciu tinerilor noștri țărani, cari sunt înrolați, când cearcă să-i țină în frica Domnului și să-i apere de ispitele celui rău, jundându-le în mână o cârtică de rugăciuni anumit compusă pentru ei. Cârticica frumos tipărită la „Carmen“ în Cluj, cu peste 100 pag. costă numai 20 fil. + 5 fil. porto. și se pot comanda dela autor din Cluj, Szent-egyház u. 21.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. **Apologetica creștină** fec. 5-30
vol. II. **Tradițiunea și Bis.** fec. 5-30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. **Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.** fec. 7-30 cor.
vol. II. **Sacramentele și Eshatologia.** fec. 7-30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1-50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din casele bisericesti pentru biblioteci. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Doctorul de casă

sau

Dicționarul sănătății,

Impodobit cu 315 chipuri, de Dr. Vasile Bianu. Tractează despre structura și funcțiunile organelor omului. Medicina uzuală și de urgență vindecă tot felul de boale, accidente, otrăviri, asfixii, epidemii, contagiuni, microbi, nevrose, ipnotism, medicamente, plante medicinale, pansamente, igiena generală, alimente de benturi, locuințe, îmbrăcăminte, igiena preventivă, igiena etăților și profesiunilor, igiena curativă, igiena simțurilor, igiena orașelor și satelor, ape minerale, hidroterapie, băi, electricitate, exerciții, gimnastică etc.

E indispensabil pentru fiecare casă. — Costă 14 cor. franco.

Corneliu Moldovan: **Cetatea soarelui**. București, editura librăriei Socec & Co. 1910, preț 2 lei. Sunt poeme de toate frumusețea, scrise ușor și de un liricism simpatice.

Călimdarul dela Cluj. În editura departământului Cluj al Asociațiunii a apărut ca nrul 19. Călimdarul dela Cluj pe anul 1911. preț 20 fil. Are în frunte portretul A. S. R. Prințesa Elisaveta a României, a rep. canonic Dr. Aug. Bunea și Dr. C. Lueger cu note biografice, un grup de dame dela Arad în costum românesc și portretul dș. Margareta Hodosiu din Blaj, care a depus anul trecut esamenul de maturitate cu eminentă. Publică apoi articoli literari de Goga, Agârbicean ș. a. — Îl recomandăm cetitorilor noștri.

Amicul Tinerimei. Nr. 15 și 16. sub direcția dlui I. Moșil. Reviste potrivite pentru tinerimea, ce începe a se desvoltă, noi încă

n'avem, de aci neatențiunea în alegerea cărților potrivite pentru lectură și cufundarea de vreme în citirea romanelor și novelor ațătătoare. Nizuința dlui I. Moșil de a dedă pe tinerii săi cetitori la citirea articolor meniți să cultive, nobilizeze și distragă în acelaș timp, vrednicește toată luarea aminte a educatorilor și profesorilor, de aceea noi n'avem destule cuvinte de a recomanda revista „Amicul Tinerimei“ celor, cărora e adresată. Prețul unui număr 20 bani, în abonament 5 cor. apare de 2 ori pe lună. Abonamentele sunt de a se adresa redacției la București, str. Română nr. 12.

Mângăierea creștinului. Am onoarea a aduce la cunoștința Veneratului Cler român, că din cartea de rugăciuni, ce poartă titlul de mai sus, nu mai am decât trei feluri de legături. și anume: a) un exemplar legat acasă în Oradea-mare costă 1 cor., iar cu posta 1 cor. 24 fil.; al unsprezecelea exemplar îl dau gratuit, pentru 10 cor. 76 fieri trimiși cu mandat postal speedez cu exped. rec. 11 exemplare. Spedarea cu rambursă costă mai mult; — b) legătura în piele de chagrin neagră cu cruce aurită, cu foi aurite, în toc, un exemplar cu sped. rec 4 cor. 30 fileri; — c) leg. în imitație de os (albă) cu cruce frumoasă împodobită cu decorațiune de aur și mărăgitar și cu pictură de flori artistică, cu foi aurite și toc, un ex. cu sped. recerută costă 6 cor. 30 fileri. — Iară din **Cuvântările bisericesti** după oratorul *Massillon*, traduse de subscrisul din tomul I. numai *fourte puține exemplare* mai am; din tomul II. am destule. Prețul ambelor tomuri cu sped. rec. 6 cor.; prețul tomului I. ori II. deosebit 4 coroane. — Comandele sunt a se adresa la: *Ioan Genț*, protopop gr.-cat. în Nagyvárad Sztaroveszky utca nr. 6.

„**Albina**“, revistă enciclopedică populară, nr. 11. cu următorul sumar: General P. V. Năsturel, Ruinele bisericii din satul Turia (cu 4 ilustrațiuni). N. D. Spineanu, Ion și Giovanni. I. V. Rădulescu, **Învățătura de carte** (sfârșit). R., Odoare bisericesti (cu 2 ilustrațiuni: Un epitrafir, O cădelniță). Tratamentul râiei la porci. Nodul în batistă. Văduva scăpată. Păstrarea slăninei. Moartea lui D. A. Teodoru. Dela României de peste hotare: Împăcarea cu Ungurii. Corpurile legiuitoare. Bibliografie. Informațiuni. Înștiințare. Stan Pățitul, Paltoul anarhistului (cu 6 ilustrațiuni). Tata mare, Hoții păcăliți (cu 3 ilustrațiuni). — Suplement: Buletinul activității sociale a preoților și învățătorilor, anul III, Nr. 11 dela 12 Decemvrie 1910.

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő könyvecke** — **Indice pentru școlile populare primare.** Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de conducător la societatea comercială „Consum“ din Blaj, prin aceasta se escrie concurs până în 20 Ianuarie st. n. 1911 pe lângă un salariu de 2000 coroane plătabil în rate lunari decursive. Reflectanții au să dovedească, că au praxă de cel puțin 3 ani în branșa băcăniei și ferăriei, că cunosc limbile română, germană și magiară.

Postal e de a se ocupa în 1 Feb. 1911.

Concursele au să se adreseze domnului *Gavril Pop*, canonic metropolitan, președintele societății. (107) 3-3

Daruri de Crăciun!

Noutate surprinzătoare!

600 bucați numai 4 coroane

1 minunat orologiu aurit, care umblă 36 ore, cu catenă, garanță, 3 ani; 1 cravată de mătasă pentru bărbați; 3 batiste fine; 1 inel bărb. cu imit. de piatră scumpă; 1 țigaretă cu chihlibar; 1 broșă elegantă; 1 oglindă de toaletă portativă; 1 portmoneu de piele; 1 cuțitaș de buzunar; 1 păreche butoni pentru manșete; 3 butoni pentru piept, toți aceștia din aur duble cu incuetoare patent; 1 elegant album cu 36 peisaje din celea mai frumoase părți a lumii; 5 obiecte glumețe de răs pentru tineri și bătrâni; 1 epistolă de lipsă în tot locul; 20 obiecte pentru schimb. de coresp. și încă 500 buc. diferite obiecte indispensabile la casă. Toate acestea, cu orologiu cu tot, care singur face prețul, costă numai 4 Cor. și le trimite cu rambursă

Central-Casă de spedit

F. WINDISCH, Krakau Nr. Z/V.

Pentru cele neconvenabile dau banii înapoi.

(2) 1-1.

Înainte de inventar!

MATEI WEINER

Budapesta, VI, Andrassy-ut Nr. 3.

Vânzare excepțională în articlii de carnaval:

Ajur-batist, alb	acum 15, 28, 35 și 45	cruceri.
Dantelă-valasien, stofă	acum 22	"
Stofă de spălat resil	" 29	"
Brodării de Madeira,	45 65 și 85	"
Grenadiu în toate colorile,	120 c. lat 125	"
Voile de "OSCP"	" c. lat 105	"
Mătasă-Tafft	" " 85	"
Mătasă Pongis și Iuisin, în toate col.	58	"
Mătasă kristalin în toate colorile	120 cm. lat 175	"
Grenadiu, pentru haine ocazionali	98	"

Mărfurile rămase dela târgul de Crăciun, precum: flanel de spălat 17 cr., velour barchent 24 cr., leventin 19 și 28 cr. Pânză de mătasă pentru haine 39 și 45 cr., Stofă de camgarn 120 cm. lată 48 cr., Homespun 120 cm. lată 45, 65 și 75 cr., Postav (pânură) de dame 120 cm. lat 49 și 85 cr., Catifea pentru haine 65, 75 și 110 cruceri.

Mare asortiment în mătasuri, dantelă, cordele (panglici), văluri, decoruri, diferite năfrâmi pentru teatru, jabotte și diferiți articlii de toaletă pentru dame.

Aceste prețuri rămân în valoare numai până la finea lui Ianuarie. (1) 1-4

Comande peste 20 cor. se expediază franco.

Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZA-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ
S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petrii în beșica de apă.

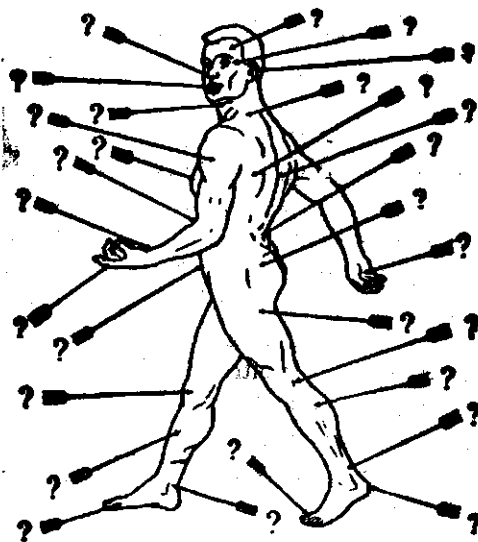
Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

(36) 36-3

Te săgetează?

(A dure)

Folosește Elsafluidul lui Feller și Elsa-hapurile lui Feller, a căror singur producător este EUGEN V. FELLER, farmacist de curte, Stubica, Centrale Nr. 122 (Zágrábmege).

I. Elsafluidul lui Feller e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, încetează durerile; repede și sigur vindecă: reumă (spure), slăbicie de nervi, junghiuri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorteală, durere de ochi, migrenă, și multe alte morhuri aci nepomenite! Fluidul Elsa alui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de piept și gât, și morhuri prevenite din curent ori răceală. Veritabil e numai dacă pe sticlă este numele „Feller”. 12 sticle mici sau 6 duble ori 2 speciale, K. 5, franco.

II. Mai departe dorim a Vă aduce la cunoștință, că lumea folosește cu efect distins și sigur Elsa-hapurile-Rebarbara purgative alui Feller, contra durerilor de stomac, zgârciuri, lipsă de poftă, arsuri de fier, greață, ameteală, răgăeli, haemoroide și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 coroane. — Să ne ferim însă de imitațiuni și la comande să adresăm acurat așa: (92) 9-30

Eugen V. Feller, apotecar
Stubica Centrale 122 (comit. Zágráb).

(106) 3-3

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea caselor par. gr.-cat din Cașva (Kásva), comitatul Murăș-Turda, prin aceasta se reacearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauțiunea de 950 adevă nouă sute cincizeci coroane la oficiul parohial gr.-cat. din Kásva p. u. Gör-gény-Szt-Imre, cel mult până în 10 Ianuar st. n. 1911.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariu de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan, se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. din Cașva.

Licitațiunea publică se va ține în 10 Ianuarie st. n. 1911 la 2 oare p. m.

Cașva la 12 Decemvrie 1910.

Simeon Zehanu,
paroh gr.-cat.

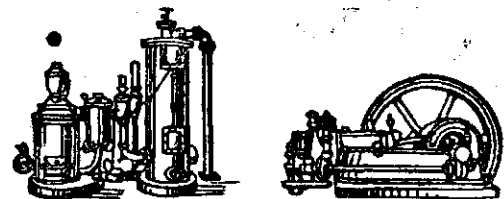
Ioan Pop,
curator primar.

Kalmár & Engel

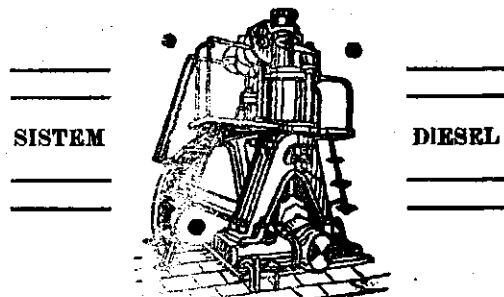
fabrică de mașini și motoară

Depozit și birou: V., Lipótring 22. Fabrică: VI., Úteggasse 19. BUDAPEST

Renumit! Original! „Benz“!

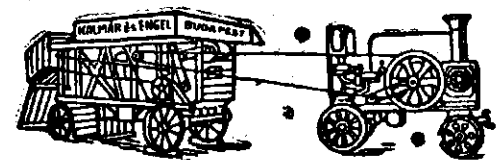
Motor-Sugător de gaz. — Mănuarea cea mai ieftină din prezent. „Benz“-Motor cu oleiu crud.

SISTEM

DIESSEL

Recunoscut cel mai bun fabricat. Recomandă garniturile sale de îmblățit, Locomobile cu Benzin, cari sunt construcțiunea cea mai simplă

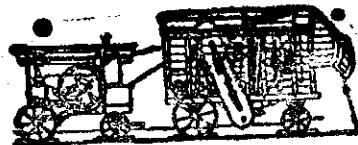
Garanție deplină. Condițiuni de plată favorabile. Preliminare de prețuri și Prețcurentă gratis și franco. (101) 4-28

THE CAMPBELL

renumita firmă engleză de Motoare livrează celea mai bineconstruite și durabile

□ Motoare și Locomobile □

cu Benzin,
Oleiu crud,
Gaz și Sugă-
tor de gaz.

Mănuarea cea mai ieftină, mai sigură și mai neconturbată.

Prețuri echitabile. Condițiuni de plată favorabile. Garanță în toate privințele.

Reprezentant general:

Korányi Victor BUDAPEST, VI, Liszt Ferencz-tér Nr. 9.

Telefon 64-64. (80) 14-26

Numai odată în 100 de ani

afi ocaziune să poți cumpără așa o calitate bună și așa ieftin pomi și alte produse din școală de pomi. Nimeni să nu întârzie a se folosi de buna ocaziune, ci să comande îndată pânăce ține proviziunea. Din cauza curățirii totale a răsadniței (pepinieriei) se vând cu prețuri reduse: Pomi, Tufe decorative, Acuminoase, Pădureți șcl.

Frideric Caspari și soțul

: : Medgyes, Nagy-küküllőmege. : :

La cerere Prețcurant gratis.

(81) 14-16

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnavă.

Proprietar: **Frideric Caspari**
Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye)

De ani recunoscută ca prima și cea mai
deamnă de încredere și mai bogată în
specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite
specialități, se garantează verita-
bilitatea speciei.

Binevoii a cere prețurent ilustrat!

În prețurent se află epistole de re-
cunoștință din toate părțile Țării; de
aceia fiecare proprietar de vie, înainte
de a-și face comanda, poate să se asigure
dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre
vrednicia de încredere necondi-
ționată a sus amintitei pepinerii.

(99) 7—20

(82) 13—20

Birou de informații.

Cunoscând multe lipsuri ale
publicului românesc din provincie,
m'am hotărât să deschid în Buda-
pesta un

Birou de informație și

□ **Agentură românească.** □

Orice informație relativ la petițiile
înaintate la ministerii și alte foruri,
orice informații comerciale și în ge-
neral în orice cauză, dau în restimp
de 2—3 zile ori și cui, rezolvând
toate chestiile în modul cel mai
cinstit.

Urgitez rezolvirea petițiilor.
Vorbesc în persoană cu referentul
cauzei și rog realizarea favorabilă.

Fac tot felul de mijlociri co-
merciale, și comande.

Prețuri moderate, serviciu prompt, in-
formații detaliate.

La aviz aștept la gară.

L. Olariu,

Budapest, Lajos-utca 141 III/19.

A apărut:

Carte de cetire maghiară pentru cla-
sele: V. și VI. a școlii primare cu limba
de propunere română, de *Ioan F. Negrușiu*
și *Petru Ungurean*. Carte aprobată pentru
școlile primare prin ordinul ministerial Nr.
95.421—1910.

Picurile de stomac ale lui BRÁDY

provăzute cu marca de scutință:
Vergură Maria de Mariaczell,
în decurs de 30 de ani intrată
sau răspândit încă nici într-o
casă nu pot lipsi. Cu neajuns
efect se folosesc aceste picuri
în contra stricării stomacului, a
arsurii de stomac, a incuierii
scunului, sgârșitului de stomac
și cap, a vomării, insomniei, ane-
miei ș. a.

Se află de vânzare în toate
farmaciile: 1 sticlă mare cor. 1-40 sticlă mică 80 fl.
— Pe postă se poate comanda dela farmacia
BRÁDY K. a „Magyar Királyhoz”, Bécs L,
Fleischmarkt 1., Depot 241.

Să fim atenți la marca de scutință, care
reprezintă pe Vergură Maria de Mariaczell,
precum și la pachetarea—foșie și a subscripției
care este copia celei de pe chipul aci alăturat m.

(17) 16—20

CONTRA

TUSEI

răgușelei, catarului, flegmei și tusei
măgărești nu cumpărați altceva decât
gustoasele

Caramelle pectorale

de alui Kaiser cu „trei brazi”

5900 atestate dela medici și
privati garantează pentru
succesul sigur.

Pachete cu 20 fl. și cu 40 fileri;
cutie cu 60 fileri se află la: *Carol*
Schieszl farmacist Blaj.

(17) 8—22

Singurul institut de asigurare ardelen

„Transsylvania”

SIBIU

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mo-
bile etc. în condiții avantajoase și cu
preții ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani
gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu
termin fix; asig. de zestre și asig. peorale pe spese de
înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției
(furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,571,035-51
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412
	viață	10,847,132-
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,309,387-

Prospecte și informații se dau gratuit în
birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de
cunoștință se primesc în condiții favorabile în
serviciul institutului.

(2) 48—52

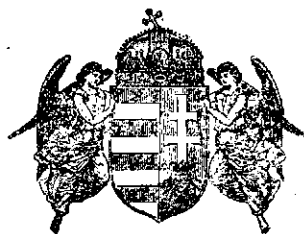
La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

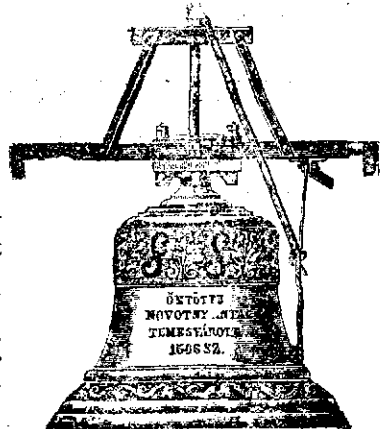
3, 48—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clo-
potelor stricate, mai departe spre facerea
de clopote întregi armonioasă, pe lângă
garanție pe mai mulți ani, provăzute cu
adjusturi de fer bătut, constru. spre a
le întoarce cu ușurință în ori ce parte,
indată ce clopotele sunt bătute de o
lature prin aceea ce sunt mântuite de
crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele gaurite

de mine inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violax —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 227 kg. este egal în to-
nul unu clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stă-
toare, — spre preadjustarea clo-
potelor vechi cu adjustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
teace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.